

Škoda Auto Vysoká škola o.p.s.

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor/specializace: Mezinárodní podnikání a právo

Rodinný závod v českém právu

Diplomová práce

Bc. Nicola Králová

Vedoucí: JUDr. Petr Frischmann, LL.M., Ph.D.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Petru Frischmannovi, LL.M., Ph.D. a také JUDr. Ing. Aleši Borkovcovi, Ph.D. za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek, a především trpělivost ke zpracování závěrečné práce. Ráda bych poděkovala také svému manželovi a rodičům, kteří mě při vytváření této práce podpořili a bez jejichž pomoci by nebylo možné práci dokončit.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vymezení a právní úprava jednotlivých pojmů.....	8
1.1 Podnikatel a podnikání	8
1.1.1 Znaky podnikatele.....	8
1.1.2 Porovnání pojetí pojmu podnikatel podle OZ a obchodního zákoníku 10	
1.1.3 Podnikání podle živnostenského zákona.....	11
1.1.4 Rodinné podnikání v ČR.....	15
1.2 Historie rodinného podnikání v ČR.....	18
2 Rodinný závod.....	23
2.1 Význam a právní úprava rodinného závodu	24
2.2 Inspirace právní úpravy	25
2.3 Znaky rodinného závodu	25
2.3.1 Vztah obchodního a rodinného závodu	27
2.4 Osoby zúčastněné na provozu rodinného závodu	27
2.4.1 Rodina	28
2.4.2 Příbuzenství a osoby sešvagřené.....	30
2.4.3 Manželé	31
2.5 Vlastnictví závodu	35
2.6 Trvalá práce pro rodinný závod nebo rodinu	36
2.7 Práva osob zúčastněných na provozu rodinného závodu	37
2.7.1 Rozhodovací práva.....	38
2.7.2 Ostatní práva plynoucí ze zákona.....	41
2.8 Zánik rodinného závodu	45
2.9 Zdanění příjmu z činnosti v rodinném závodě.....	48
3 Případová studie.....	50
3.1 Analýza rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 46/2013-4....	50
3.2 Komparace rodinného závodu s rodinným podnikem Sollucco, s. r. o.....	55
3.2.1 Výhody a nevýhody rodinného podniku od podniku, který nemá charakter rodinného podnikání.....	56

3.2.2	Nevýhody pro vlastníka rodinného závodu	57
3.2.3	Spolupráci pouze s členy rodiny bez třetích osob ve společnosti Sollucco, s.r.o.....	58
3.2.4	Nárok zaměstnanců na ve společnosti Sollucco, s.r.o.....	58
3.2.5	Společné rozhodování o záležitostech mimo obvyklé hospodaření ve společnosti Sollucco, s.r.o.....	58
3.2.6	Souhlas všech členů k převodu účastenství ve společnosti Sollucco, s.r.o. na jiného člena rodiny	59
3.2.7	Přednostní a předkupní právo ve společnosti Sollucco, s.r.o.	59
3.2.8	Nárok na vypořádání při zániku pracovního poměru ve společnosti Sollucco, s.r.o.....	60
3.3	Shrnutí případové studie.....	60
	Závěr	63
	Seznam literatury	67
	Seznam obrázků	73
	Seznam příloh	74

Seznam použitých zkratk a symbolů

ABGB císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (v české právní praxi označovaný jako OZO)

ČSSZ Česká správa sociálního zabezpečení

FO Fyzická osoba

HDP Hrubý domácí produkt – makroekonomický ukazatel

NSS Nejvyšší správní soud

ObčZ zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník

OSVČ Osoba samostatně výdělečně činná

OR Obchodní rejstřík

OZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

PO Právnícká osoba

ZP zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

ŽP Živnostenské podnikání

ŽR Živnostenský rejstřík

ŽZ zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Úvod

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník nazývaný zpočátku také jako Nový občanský zákoník (dále jen OZ) zavedl od roku 2014 zcela nový institut a tím je rodinný závod, který je upraven v ustanovení § 700-707 OZ. Tato právní úprava vyplnila prostor, kdy členové rodiny pro rodinný závod fakticky pracují a nemají mezi sebou uzavřenou smlouvu, která by definovala práva a povinnosti obou stran. Ačkoliv je tento institut v platnosti téměř jedno desetiletí, široká společnost, a především rodinné podniky o něm téměř nic neví nebo dokonce netuší, že existuje. Účelem vzniku institutu rodinného závodu je spíše ekonomická ochrana členů rodiny, kteří se na provozu rodinného závodu podílejí.

Cílem této diplomové práce je představit a komplexně analyzovat právní úpravu rodinného závodu a skutečnosti s provozem závodu související. V úvodních dvou kapitolách popisuje autorka diplomové práce základní problematiku podnikání, historické souvislosti a vývoj závodu jako takového. Stěžejní částí práce se zabývá komplexním popisem jednotlivých znaků rodinného závodu, problematikou práv a aspektů spojených s tímto druhem podnikání. Zároveň se tato kapitola zaměřuje na inspiraci právní úpravy v OZ č. 89/2012 Sb. V závěru této kapitoly bude shrnuta celá problematika a zároveň také praktičnost celé této nové úpravy rodinného závodu v českém podnikatelském prostředí.

Poslední kapitola je praktickou částí této diplomové práce a zaměřuje se na analýzu rozhodnutí na území ČR, komparaci rodinného závodu Občerstvení u Jezírka v Liberci, kde je vlastníkem otec autorky této diplomové práce a autorka se sama podílí na účasti na provozu rodinného závodu s rodinnou firmou Sollucco, s.r.o., v níž se syn majitelů společnosti, nyní již bývalý zaměstnanec společnosti, taktéž podílí na provozu výše zmíněného rodinného závodu. Součástí této části práce je analýza použitelnosti ustanovení o rodinném závodě v praxi na společnosti Sollucco, s.r.o.

V závěru této práce jsou obsaženy vlastní poznatky, posouzení vhodnosti využití formy rodinného závodu v podnikatelském prostředí a celkové zhodnocení regulace závodu jako takového.

Diplomovou práci provází následující výzkumné otázky:

1. Je právní úprava rodinného závodu v České republice dostatečně určitá a jaké bude využití tohoto institutu v praxi?
2. Co bylo příčinou či inspirací k zavedení tohoto institutu do českého právního systému?
3. Jak vnímá široká společnost a rodinné podniky tento nový institut?
4. Byla by alternativně podnikatelská činnost vykonávaná společností Sollucco, s. r. o. realizovatelná prostřednictvím formy rodinného závodu v praxi?
5. Jaké výhody a nevýhody vnímá syn majitelů podniku ve využívání právní úpravy rodinného závodu?

V rámci diplomové práce byl užít k výkladu pojmů a interpretačních nejasností mj. výklad logický, systematický a zejména teleologický, který je nejvíce užíván v první kapitole v rámci charakteristiky rodinného závodu. K zodpovězení daných výzkumných otázek bylo třeba provést informační rozhovor s bývalým zaměstnancem společnosti Sollucco, s.r.o. a dále bylo provedeno dotazníkové šetření. Pro obdržení relevantních odpovědí na třetí výzkumnou otázku byl dotazník určen pro podnikatele, kteří podnikají v rámci rodiny nebo rodinného závodu, ale také pro podnikatele, kteří nepodnikají s rodinou. Dotazníkové šetření bylo provedeno zasláním přímého odkazu na emailovou adresu 60 respondentům, z nichž 53 se skutečně zúčastnilo. Dotazník obsahoval celkem devět otázek, z nichž pět se týkalo specifických aspektů rodinného závodu, tři obecného rodinného podnikání a jedna byla zaměřena na věk respondentů. Na základě rozhovoru bylo možné provést analýzu odpovědí a komparaci dvou forem podnikání podle jednotlivých aspektů.

1 Vymezení a právní úprava jednotlivých pojmů

1.1 Podnikatel a podnikání

Podnikání je důležité pro společnost, jelikož jeho důsledkem je vznik nových firem a samostatných živností. Jeho rozvoj přispívá k celkovému hospodářskému růstu a tvorbě pracovních míst. Důsledkem toho se snižuje nezaměstnanost a zároveň se u lidí udržuje určitá pracovní disciplína a vhodné pracovní návyky. Rozvoj podnikání a inovací zvyšuje produktivitu, konkurenční tlak a tlačí ostatní podnikatele k lepším výsledkům. (Srpová a kol., 2020)

Dle Hisricha a Peterse (1996, s. 22) je podnikání „proces utváření čehosi jiného, čemuž náleží hodnota prostřednictvím vynakládání potřebného času a úsilí, přebírání doprovodných finančních, psychických a společenských rizik a získávání výsledné odměny v podobě peněžního a osobního uspokojení.“ Z definice je zřejmé, že podnikatel na sebe přebírá nejen finanční rizika (na vlastní odpovědnost), ale také psychická a společenská, a proto je nutné mít k podnikání osobnostní předpoklady. Jedná se o kombinaci celé řady vlastností, které vedou k úspěchu v podnikání. Mezi ně například patří:

- trpělivost,
- otevřenost,
- houževnatost,
- flexibilita,
- víra ve vlastní schopnosti,
- strategie a systematickosti,
- vytrvalost. (Šafrová a Drášilová, 2019)

1.1.1 Znaky podnikatele

OZ č. 89/2012 Sb. definuje podnikání, respektive podnikatele v § 420 takto: „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“ Tato definice obsahuje pět základních znaků, které charakterizují účel samotného podnikání. V druhé části definice je, že podnikání je soustavná činnost. Zákon však

nestanovuje, aby podnikatel pracoval dvacet čtyři hodin denně nepřetržitě, ale činnost, kterou podnikatel vykonává by měla být vykonává s určitou vidinou, že bude vykonávána i v budoucnu. Nemělo by se jednat o jednorázový prodej nebo činnost příležitostnou, která se již nebude opakovat. Avšak pokud by podnikatel prodával například jablka ze své zahrady po dobu dvou let a pak se rozhodne skončit s prodejem z důvodu prodeje zahrady, tak za podnikatele je považován, ale pouze po dobu těch dvou let. Za podnikatele je možné považovat také toho, kdo podniká pouze v určité období roku, tzv. sezónnost. (Holečková a Hyršlová, 2018)

Druhým znakem, který charakterizuje podnikání je samostatnost. Podnikatel sám rozhoduje o místě výkonu a době a všech aspektech s jeho podnikáním spojených. V praxi podnikatel si sám zajišťuje zdroje financování a chod celého podnikání a sám se také rozhoduje o použití zisku. Jestliže by podnikatelská aktivita nereflektovala tyto charakteristiky, mohl by se také jednat o švarcsystém, což je nelegální forma spolupráce mezi osobou vykonávající samostatnou výdělečnou činností a zaměstnavatelem. Podstatou této spolupráce je využívání služeb lidí, kteří vlastní živnostenské oprávnění místo najímání zaměstnanců. Tato možnost je využívána v mnoha korporátních podnicích, kdy zaměstnavatel ušetří plno peněz na vysokých odvodech ze mzdy na sociální a zdravotní pojištění.

Třetí a čtvrtou vlastností podnikání je, že podnikatel provádí svoji činnosti na vlastní účet a odpovědnost. Na vlastní účet znamená, že je zapsaný do obchodního rejstříku (dále jen OR), pod názvem společnosti nebo je zapsaný v živnostenském rejstříku na základě živnostenského oprávnění. V případě řešení sporů nebo jiných skutečností, osoby podnikající vystupují z anonymity a jednají pod svým jménem nebo jménem obchodní firmy. Není možné tedy podnikat na někoho jiného. Druhým a důležitým rysem je vlastní odpovědnost. Pokud podnikatel podniká sám na sebe jako osoba samostatně výdělečně činná (dále jen OSVČ), odpovídá za závazky plynoucí z jeho činnosti celým svým majetkem. To znamená nejen majetkem obchodním, ale také majetkem určeným pro svoji vlastní potřebu. Na podnikatele OSVČ je z tohoto hlediska přístupováno přísněji oproti společnosti s ručením omezeným, kde společníci ručí pouze do výše svých nesplacených vkladů. (Klimeš, 2020)

Jako poslední znak charakterizující podnikatele a podnikání je dosažení zisku. Dosažení nebo maximalizace zisku charakterizuje OZ jako hlavní cíl podnikání. Ačkoli bez generování zisků není udržitelné vést podnikání na dlouhodobé bázi, mnoho autorů v odborné literatuře se neshoduje na definici hlavního cíle podnikání. V ekonomické realitě u úspěšných podniků není naplněna podmínka maximalizace zisku. Může to být z různých důvodů, jako například závislost výše základu daně na výši výsledku hospodaření. V tomto případě se snaží všechny společnosti zisk spíše snižovat právě z účetních důvodů. Finanční cíl podnikání je tedy nutné chápat v širokých souvislostech a ve vazbě k vlastníkovi neboli podnikateli. (Čížinská, 2021)

Podle § 420 ods. 1. OZ se za podnikatele považují i osoby, které:

1. uzavírají smlouvy související s vlastní obchodní výrobní nebo obdobnou činností,
2. při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba,
3. která jedná jménem nebo na účet podnikatele.

I tyto osoby jsou vnímány jako podnikatel z důvodu ochrany spotřebitele a status je jim přiřazen.

1.1.2 Porovnání pojetí pojmu podnikatel podle OZ a obchodního zákoníku

Do konce roku 2013 byly otázky týkající se podnikání obsaženy dle § 2 v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Spolu s účinností OZ č. 89/2012 Sb. se upustilo od kritéria, že podnikatel je osoba nadaná podnikatelským oprávněním. Obchodní zákoník výslovně stanovil, koho za podnikatele lze považovat a koho ne. Nově již k provozování podnikatelské činnosti není potřeba vlastnit podnikatelské oprávnění, rozhodujícím kritériem je skutečná povaha profesionální činnosti podnikatele. Od podnikatele lze očekávat vyšší míru zkušeností a znalostí v oboru, ve kterém podniká.

Po nové úpravě se rozšířil význam pojmu podnikatel v rámci ochrany spotřebitele. Nyní je spotřebitel chráněn i v situacích, kdy vstoupí do právního vztahu s jednotlivcem, u kterého není dosahování zisku klíčovým kritériem.

1.1.3 Podnikání podle živnostenského zákona

Živnostenské podnikání (dále jen „ŽP“) lze považovat za nejjednodušší a v České republice nejrozšířenější právní formu podnikání a je upraveno zákonem č. 455/1991 Sb., o ŽP, který upravuje podnikání jednotlivců v odvětví obchodu, výroby a dalších služeb. Základní právní rámec společně s živnostenským zákonem (dále jen „ŽZ“) tvoří zákon č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech (dále jen “zákon o živnostenských úřadech”). Tato právní norma stanovuje postavení živnostenských úřadů a jejich účinnost při výkonu státní správy v oblasti ŽP. Kromě těchto dvou stěžejních úprav jsou práva a povinnosti živnostníků a další aspekty s podnikáním jednotlivců spojených obsaženy v řadě dalších zákonných i podzákonných právních předpisů. Veber a kol (2012), považuje tuto formu podnikání vhodnou pro začínající podnikatele. V praxi je známo, že mnoho podnikatelů vlastní živnostenské oprávnění, ale příjem z tohoto podnikání není nutně jejich hlavním zdrojem obživy. V této práci autorka udává příklady týkající se aspektů, které jsou spjaté s fyzickou osobou (dále jen FO) a zahraniční fyzickou osobou.

ŽZ se vztahuje jak na fyzické osoby (dále jen FO), tak i na právnické osoby (dále jen PO), které podnikají v režimu ŽZ. Zákon definuje živnost v § 2 jako „*soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.*“ Z definice vyplývá, že tato živnost obsahuje podobné znaky jako definice podnikatele podle § 420 OZ. ŽZ definuje živnost také negativně, tj. v § 3 ŽZ jsou taxativně vyjmenovány činnosti, které reguluje jiný zvláštní právní předpis. Mezi ně patří např. činnost lékařů, notářů, advokátů a dalších. Podle Kameníka a kol. (2018, s. 5) se jedná o činnosti, které jsou z hlediska jejich charakteru a významu spadají do režimu specifické a zpravidla sofistikovanější legislativní úpravy.

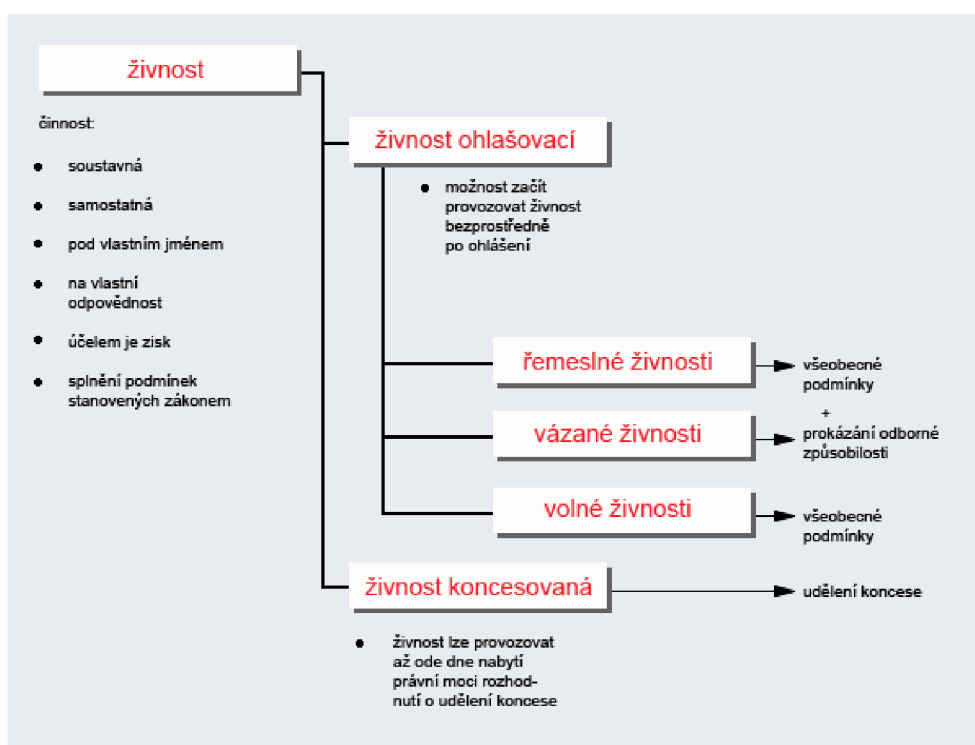
ŽZ č. 455/1991 Sb. dělí živnosti do dvou základních skupin viz schéma na obr. č.1.:

- živnost ohlašovací,
- živnost koncesované.

Živnosti ohlašovací jsou rozděleny na řemeslné, vázané a volné. Nejrozšířenější jsou volné živnosti, které nevyžadují odbornou způsobilost pro jejich provozování.

Konkrétní druhy živností jsou taxativně uvedeny v přílohách č. 1–4 ŽZ. Tento zákon dále stanoví obecné a specifické podmínky pro provozování živnosti. Mezi obecné podmínky patří plná svéprávnost a bezúhonnost, což musí splňovat každý podnikatel při založení živnosti a během celého období oprávnění. Zvláštní podmínky zahrnují odbornou způsobilost nebo jinou formu způsobilosti.

Druhou skupinou živností jsou koncesované živnosti, které lze provozovat na základě uděleného státního povolení neboli koncese. Pro získání koncese je nutné se prokázat odbornou způsobilostí.

Zdroj: (Businessinfo.cz, 2022)

Obr. 1 Schéma živností

ŽZ dále stanoví překážky provozování živnosti, které jsou spojeny s řízením o úpadku u daného podnikatele. Podle § 8 ŽZ živnost nemůže provozovat osoba,

- na jejíž majetek byl vyhlášen konkurs,
- která má zákaz činnosti ve stejném nebo příbuzném oboru,
- která má uložený trest soudem či správním orgánem nebo

d) která měla v minulosti zrušené živnostenské oprávnění pro závažné porušování podmínek ŽZ.

Nicméně mohou nastat situace, které jsou popsány v § 8 ŽZ, kdy může živnostenský úřad odpuštěním prominout výše zmíněné překážky. V tomto případě je však nutné, aby dlužník prokázal, že splňuje veškeré podmínky pro plnění svých závazků vůči věřitelům a zároveň je schopen řádně plnit své povinnosti při provozování podnikání.

Jak již bylo zmíněno výše, živnost může provozovat v České republice jak FO, tak i PO, pokud splňuje podmínky stanovené ŽZ. Podmínky provozování živnosti byly již byly definovány, Pokud však živnostník nespĺňuje zvláštní podmínky, které stanoví zákon, může živnost vykonávat prostřednictvím odpovědného zástupce. Odpovědný zástupce pak odpovídá za řádný provoz živnosti, dodržování norem a je k živnostníkovi ve smluvním vztahu.

Zákon definuje dále ohlášení živnosti v § 45 ŽZ. a specifikuje v odst. 2 a 3 odlišné náležitosti pro ohlášení živnosti. Ohlášení se podává u kteréhokoliv obecního živnostenského úřadu prostřednictvím tzv. jednotného registračního formuláře, vydaném ministerstvem průmyslu a obchodu. Požadavky na ohlášení živnosti se mění podle toho, zda ohlašovatel je fyzická osoba (FO), zahraniční fyzická osoba nebo právnická osoba (PO). Pokud jednotlivec plánuje založit volnou živnost, musí specifikovat obory činnosti, které bude provozovat v rámci svého podnikání. Tyto obory jsou uvedeny v přílohách ŽZ. Nežli se občan, který žádá o živnostenské oprávnění, vydá na živnostenský úřad, musí si připravit doklady, které bude při ohlášení dokládat. Tyto doklady zákon specifikuje v § 49 odst. 1 a 2 pro každou osobu zvlášť. Podle Horzinkové (2010, s 75) musí každá FO předložit následující doklady: (§ 45 ŽZ)

- doklady o pobytu, jedná-li se o zahraniční fyzickou osobu;
- doklad prokazující požadovanou úroveň odborné způsobilosti (i v případě odpovědného zástupce), což je vyžadováno u řemeslné a vázané živnosti;
- doklad prokazující právní důvody využívání prostor, do nichž podnikající fyzická osoba umístila sídlo, pokud se liší od místa jejího bydliště;

- Prohlášení odpovědného zástupce, že souhlasí se svým jmenováním do této pozice, přičemž toto potvrzení bude ve formě čestného prohlášení a obsahuje oficiálně ověřený podpis osoby, která zastává pozici odpovědného zástupce;
- dokument potvrzující zaplacení správního poplatku v souladu se zákonem č. 634/2004 Sb., který reguluje správní poplatky. Ohlášení živnosti podléhá poplatku ve výši 1000 Kč, jak je uvedeno v sazebníku připojeném k tomuto zákonu.

V případě, že žadatel o oprávnění k podnikání měl dříve nebo v současnosti podnikatelskou činnost, je nutné předložit dokument, který potvrzuje, zda nemá žádné závazky vůči České správě sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) a příslušnému finančnímu úřadu. Pokud žadatel o živnostenské oprávnění splňuje všechny podmínky stanovené zákonem provede do pěti pracovních dnů živnostenský úřad zápis do živnostenského rejstříku a vydá podnikateli výpis z živnostenského rejstříku. Na základě tohoto výpisu je osobám přiděleno identifikační číslo, které přiděluje správce základního registru osob dle zákona č. 11/2009 Sb., o základních registrech. V současné době má také živnostenský úřad povinnost informovat elektronicky, a to do třiceti dnů veřejně-správní orgány o vzniku nových nového oprávnění a veškerých změnách jako je přerušeni nebo pozastavení a dalších skutečnostech.

Podle aktuální právní normy dle § 57 odst. 1 ŽZ zaniká živnostenské oprávnění buďto přímo ze zákona nebo rozhodnutím příslušného živnostenského úřadu. Obecně zaniká živnostenské oprávnění smrtí podnikatele, avšak zákon umožňuje určitým osobám podle § 13 ŽZ pokračovat v provozování živnosti, a to jak po dobu dědického řízení, tak i po jeho skončení. V případě FO zaniká živnostenské oprávnění v dalších případech:

- uplynutím doby, pokud bylo oprávnění vydáno na dobu určitou, jestliže podnikatel nehodlá pokračovat v provozování živnosti,
- výmaz zahraniční FO z OR nebo jejího předmětu podnikání,
- rozhodnul-li o zrušení živnostenského oprávnění živnostenský úřad,

- jestliže to stanoví jiný zvláštní zákon,
- jestliže podnikatel neprovozuje živnost po dobu delší než 4 roky a neoznámil její přerušení.
- na žádost podnikatele.

Živnostenský úřad je povinen ukončit živnostenské oprávnění v situacích stanovených zákonem, jestliže podnikatel již nesplňuje všeobecné podmínky provozování živnosti tzn. pozbyl bezúhonnosti a svéprávnosti. Další situací, kdy živnostenský úřad zruší živnost obligatorně je, pokud byl vůči osobě uplatněn postup podle insolvenčního zákona nebo mu byl uložen soudem zákaz provozování činnosti, z důvodu že podnikatel neprokáže právní důvod užívání prostor. Dále může živnostenský úřad zasáhnout na návrh správy sociálního zabezpečení, jestliže podnikatel již neplní závazky vůči státu. Živnostenské oprávnění může z důvodu neplacení povinného sociálního pojištění pozbyt platnosti. To samé může požadovat z důvodu neplacení zdravotního pojištění i podnikatele zdravotní pojišťovna.

V případě definitivního rozhodnutí o pozastavení živnosti musí být stanovena doba, po níž podnikatel nesmí svou živnost provozovat. Tato lhůta však nesmí přesáhnout jeden rok. V případě zrušení živnostenského oprávnění má živnostenský úřad vůči subjektům uvedených v zákoně oznamovací povinnosti v podobě vyvěšení rozhodnutí o zrušení na úřední desce obecního úřadu, a to po dobu patnácti dnů. (Veber a Srpová, 2012)

1.1.4 Rodinné podnikání v ČR

Pro správné pochopení dané problematiky, které se tato diplomová práce věnuje, je klíčové uvést definici rodinného podniku, termínu, který je v textu často zmiňován. Definice rodinného podniku představuje v českém legislativním rámci novinku. Snahy o legislativní zakotvení statusu rodinného podniku byly významně podpořeny Asociací malých a středních podniků a průmyslu. V právních normách České republiky byly rodinné podniky poprvé definovány v květnu 2019 a o dva roky později byla tato definice schválena usnesením vlády č. 899. Od března 2020 mají rodinné firmy možnost se registrovat a za splnění specifických legislativních

požadavků získat status rodinného podniku. Zákonná definice dále rozlišuje mezi rodinnou obchodní korporací a rodinnou živností. (MPO, 2021)

Rodinná obchodní korporace je typem podnikatelského subjektu, ve kterém má jedna rodina buď přímý, nebo nepřímý rozhodující vliv na správu společnosti prostřednictvím vlastnictví většiny hlasovacích práv. Dále je podmínkou, že minimálně jeden z rodinných příslušníků zastává roli v rámci statutárního orgánu dané korporace. Toto kritérium je považováno za splněné i v případě, že společnost má jediného společníka, který je současně členem statutárního orgánu a který je členem dané rodiny, zatímco jiný člen téže rodiny je buď také členem statutárního orgánu, zaměstnancem společnosti, prokuristou, nebo členem dozorčí rady. (MPO, 2021)

Rodinná živnost je forma podnikání, při které jsou do procesu práce nebo vlastnictví zapojeni alespoň dva příbuzní z jedné rodiny. Kritériem pro klasifikaci jako rodinná živnost je, že minimálně jeden z rodinných příslušníků musí být držitelem živnostenského oprávnění, nebo jiného srovnatelného povolení umožňujícího podnikat. Tento model podnikání umožňuje rodinným členům spolupracovat a podílet se na podnikání, čímž se spojují rodinné zdroje a dovednosti k dosažení společných podnikatelských cílů. V rámci definice rodinného podniku jsou za členy rodiny klasifikováni jak manželé, tak nově i registrovaní partneři, kteří se společně podílejí na podnikání. Toto zařazení dále zahrnuje příbuzné jednoho z manželů či partnerů do čtvrtého stupně příbuznosti. Navíc jsou v této definici zahrnuti i ti, kteří jsou spojeni manželským vztahem nebo partnerstvím do třetího stupně svazkové příbuznosti. Kategorie členů rodiny pro účely rodinného podniku se rovněž rozšiřuje na osoby příbuzné v přímé linii a sourozence. (MPO, 2021)

Podle Aldersona (2018) představuje rodinné podnikání jednu z nejrozšířenějších forem podnikání ve světě. Rodinné podnikání je taková forma podnikání, ve které jsou majetková práva a řídicí funkce soustředěny v rukou členů jedné rodiny nebo v několika generacích téže rodiny. Tento typ podnikání může být nalezen v různých odvětvích a sektorových kontextech, zahrnujících maloobchodní prodejny, gastronomii, řemeslné činnosti, zemědělství, stavebnictví, poskytování služeb nebo dokonce i technologické a inovativní odvětví. Je klíčové si uvědomit, že pojem rodinného podnikání může mít v různých zemích odlišné definice. Tyto variace ve

vymezení mohou být zapříčiněny rozdílnými kulturními, historickými a právními kontexty v jednotlivých zemích. Minimálně 80 % podniků v USA je vlastněno nebo kontrolováno rodinou. V České republice je podíl rodinných podniků na celkovém podnikatelském prostředí podstatně nižší než v zahraničí v porovnání s živnostníky. Nicméně v posledních letech lze pozorovat rostoucí trend významu rodinného podnikání. V roce 2018 se rodinné podnikání stalo stěžejním tématem a Asociace malých a středních podniků a živnostníků prohlásila tento rok za rok rodinného podnikání. Mnoho ekonomů považuje tento sektor podnikání za budoucnost české ekonomiky, jelikož vlastníci rodinných podniků a společností upřednostňují více hodnotu podniku¹ před jeho cenou nebo maximalizací zisku. Za jejich úspěchem stojí převážně prověřené znalosti a know-how, které si mezigeneračně mezi sebou členové rodiny předávají. (Alderson, 2018), (Graziani, 1993)

Na druhou stranu, rodinné podnikání má svou vlastní specifičnost. Z vlastní zkušenosti autorky vyplývá, že v tomto typu podnikání vznikají vztahy a různé vazby, která nejsou běžná v jiných oborech. Majitelé podniku mohou mít od svých potomků občas nereálná očekávání a požadavky, což může vytvářet nesoulad mezi očekáváním a skutečnými výsledky, což zase může vést k problematickým vztahům a negativním emocím v pracovním prostředí. Celkově lze konstatovat, že rodinné podnikání je považováno za jedno z nejzranitelnějších v období nástupnictví nebo v situacích, kdy je rodina ohrožena jako celek, například během rozvodového řízení. V těchto případech se mimopracovní vztahy mohou promítnout do pracovního prostředí. (Petrů, 2018)

V České republice má rodinné podnikání podíl zhruba 40 % na celkovém hrubém domácím produktu (HDP). Mezi významné rodinné společnosti patří renomované firmy jako Koh-i-noor Hardtmuth, a.s., PETROF, spol. s r.o., CZECHOSLOVAK GROUP a.s., Stavebniny DEK, a.s., Hruška spol. s r.o. a mnoho dalších. Z historické perspektivy bylo až 90 % firem po celém světě založeno formou rodinného podnikání. Nicméně většina těchto společností má obavy ohledně budoucnosti rodinného podniku po jeho předání na další generaci, což může představovat výzvy a rizika pro udržení a rozvoj těchto podniků v budoucnosti. (Martel, 2017), (HN, 2019)

¹ Subjektivně vnímaná hodnota vlastníky podniku, resp. nejedná se o tržní hodnotu podniku

1.2 Historie rodinného podnikání v ČR

Rodinné podnikání v České republice má hluboké kořeny, sahající až do středověku. Ve starší době vlastnily šlechtické rody půdu a pozemky, na jejichž provozování najímaly sezónní dělníky, označované jako čeledíni. Příjmy z hospodaření, zejména z obdělávání půdy, nebyly často znovu investovány do podnikání, což vedlo k vzniku výrazných finančních dluhů, jež postihly většinu šlechtických rodů. Tato historie ilustruje složitost a občas i rizika spojená s rodinným podnikáním a jeho finanční správou. Od 13. století začaly vznikat tzv. cechovní organizace (cechy). Ty představovaly sdružení řemeslníků stejného oboru, které hájilo práva a zájmy svých členů. Řemeslo se pak dědilo z otce na syna a účelem cechů bylo vyučení nových pracovníků. (Skařupa, 2011)

V průběhu historie českých zemí se postupem času prosadil manufakturní způsob výroby. Před tímto obdobím většina poddaných pracovala v zemědělství na půdě svých pánů, kde jim chyběla volnost pohybu, volební právo a rovnost před zákonem. Manufaktury hrály klíčovou roli při transformaci tohoto společenského uspořádání. Tato výrobní zařízení byla založena na principu kolektivní ruční práce bez využití strojového zpracování, což ovlivnilo zánik předchozí struktury společnosti. Prvním oborem, který využil manufakturu bylo plátenictví, které můžeme datovat ke konci 17. století, kdy v roce 1697 vznikla v Oseku první punčochárna. Plátenictví se nejdříve rozvíjelo ve východních Čechách a v podhůří. Mezi další úspěšná manufakturní odvětví patřilo sklářství a železářství. V Harrachově se nachází pravděpodobně dodnes nejstarší sklárna, která byla založena již v roce 1712. Tato sklárna se stala jedním z prvních míst pokroku, který nakonec vytvořil průmyslovou kapitalistickou společnost. Plátenictvím a sklářstvím vynikaly především rody Harrachů, Valdštejnů a Schucherů. (Klíma, 1955)

Dalším důležitým mezníkem rodinného podnikání byla průmyslová revoluce, kde došlo k přechodu od manufakturní výroby k výrobě tovární. Tato revoluce v Čechách propukla o něco později než v okolních státech a to ve 20. letech 19. století. Nejvíce se revoluce projevila v textilním průmyslu a posléze ji následoval i průmysl strojírenský a těžký průmysl. K udržení rodinného majetku podle Možného (1999) přispívalo nejen tehdejší pojetí rodiny, ale také ekonomické prostředí, které mělo významnou roli v rozvoji výroby. Rodinné jmění zůstávalo v rukou jednoho jedince,

který měl povinnost se postarat o ostatní členy rodiny a podporovat je ve všech směrech. Vznikla například rodinná továrna na bylinné likéry Becher (1794), Vizovická pálenice Karla Singera (1812), továrna na cukrovinky Fiedor (1840), továrna na hudební nástroje Petrof (1865) nebo rodinná továrna na obuv Baťa (1894). (Průcha a kol., 2004)

V 60. letech 19. století se průmyslová revoluce promítla i do těžkého průmyslu, kdy v roce 1859 začaly vznikat Škodovy závody, které se vyjímalý ve zbrojařském průmyslu. Dále byly založeny například Ringhofferovy závody na výrobu vagónů (1852) nebo První brněnská strojírna (1890). Na konci 19. století a na počátku 20. století došlo vlivem rozšiřující se liberální politiky v sociologickém chápání rodiny k postupné změně modelu rodinné struktury a s ním spojeného dědictví. Po přijetí Code civil², který přiznával rovnoprávnost sourozenců v otázkách dědictví, nastalo rozdělení rozsáhlých majetků, včetně továren, na menší subjekty. (Možný, 2006) Většina rodinných podniků se potýkala s významným nedostatkem kapitálu, a tak se do výroby začaly zapojovat banky a podniky se začaly postupně transformovat na akciové společnosti. Rodinní příslušníci pak vlastnili významný nebo většinový podíl akcií. (Gecko, 2021)

V období před první světovou válkou, konkrétně v roce 1902, vznikla rodinná společnost Waldes a spol, která se stala známou svou výrobou stiskacích kovových knoflíků, známých jako "patentky Koh-i-noor". O něco později, v roce 1915, rodina Bächerů založila závody specializující se na výrobu pluhů, které se s časem staly největším výrobcem zemědělských strojů. Tímto způsobem obě rodinné firmy přispěly k průmyslovému rozvoji a podnikání v Českých zemích. (Průcha a kol. 2004) Po první světové válce začala československá ekonomika upřednostňovat exportní strategii. Hlavní exportní odvětví se zaměřilo především na módní průmysl v oblasti obuvi a textilu. Vynikajícím příkladem je společnost Baťa, která se podařilo získat velký podíl na trhu snížením cen o polovinu, čímž dosáhla konkurenční výhody. V oděvním průmyslu dále velmi prosperovala kloboučnická továrna v Novém Jičíně, založená syny J. Hückela. V průběhu 30. let 20. století měl tento podnik více než 2 000 zaměstnanců a stal se jedním z předních exportérů v oděvním

² Název pravděpodobně vychází z francouzského zákoníku, jelikož československé občanské právo bylo inspirováno mnoha právními normami a jedním z nich byl právě francouzský zákoník z roku 1804.

průmyslu. Tyto události reflektují dynamiku a úspěchy československého průmyslu v období mezi světovými válkami. (Pokluda, 2004)

Předválečný ekonomický rozmach v Československu byl ukončen s nástupem druhé světové války v roce 1939, kdy došlo k deformaci výroby směrem k militarizaci. Společnost Baťa, například, přeorientovala svou výrobu na strojírenský sektor a začala vyrábět součásti pro letadla, rakety, pneumatiky a obuv pro wehrmacht. V této temné době zaznamenaly výrazný rozmach zejména Škodovy závody a Zbrojovka Brno, které se staly klíčovými výrobci pro válečné účely. Odstoupení od civilní produkce ve prospěch válečného průmyslu mělo významné důsledky pro ekonomiku a strukturu průmyslu v Československu během období druhé světové války. (Průcha a kol., 2004), (Český rozhlas, 2015)

Po druhé světové válce a s nástupem socialismu byla provedena znárodnění všech rodinných továren, a soukromé podnikání bylo zcela potlačeno. Nastala proměna ekonomického systému, kdy tržní hospodářství bylo plně nahrazeno centrálně plánovaným. V rámci centrálně plánované ekonomiky se výrazně omezilo působení trhů a tržních mechanismů. Namísto nich byly ceny stanovovány centrálním cenovým úřadem, což odráželo zásadní odchylku od tradičního tržního modelu. V této době neměly podniky autonomii ve stanovování rozhodnutí ohledně výroby, prodeje nebo objemu produkce. Centrálně plánovaná ekonomika se charakterizovala tím, že rozhodnutí byla centralizována na úrovni státního aparátu. Ekonomický systém byl spíše orientován na hmotné toky, kde peněžní toky byly pasivním následováním těchto hmotných toků, což vedlo k omezení dynamiky trhu a samostatnosti firem v podnikání. (Slaný, 2003)

Rok Sametové revoluce (1989) znamenal pro českou ekonomiku a podniky významný převrat. Ekonomika se na počátku 90. let transformovala v rámci procesu, který byl založen na následujících zásadách:

- rychlá a masivní privatizace,
- cenová liberalizace,
- liberalizace vnějších ekonomických vztahů,
- obnovení a udržení makroekonomické rovnováhy. (Slaný, 2003)

Vzhledem k tématu diplomové práce bude podrobněji vysvětlena pouze první zásada, resp. privatizace. Privatizace byla rozdělena do tří etap, restituce, malá privatizace a velká privatizace. Restituce³ měly v České republice povahu přímého jednání mezi restituenty a stávajícími vlastníky. Podle Kočendy a Lízala (2003) bylo vzneseno více než 200 000 požadavků na vrácení zemědělské půdy a více než 7 000 obytných domů bylo vráceno původním majitelům.

V rámci druhého stupně transformačního procesu se majetek prodával formou aukce tuzemským FO nebo tuzemským soukromým podnikům bez zahraniční účasti. Podle Žídka (2004) se podařilo do roku 1994 zprivatizovat kolem 80 % majetku. Začátkem 90. let byla zahájena velká privatizace, která spočívala v přeměně klíčových podniků na soukromé subjekty.

V praxi bylo pro mnoho rodinných podniků nezbytné získat různé technologie a meziprodukty od stávajících majitelů za značné finanční prostředky, protože proces restituce se omezoval pouze na pozemky a budovy, které často byly v kritickém technickém stavu. Největší rozmach podnikatelů započal v roce 1991, kdy vznikl nový zákon č. 455/1991 Sb. Živnostenský zákon. Mnozí z nich začínali své podnikání z domova nebo garáží na sídlišti. (Koubová, 2005)

V současné době existuje v České republice mnoho úspěšných rodinných podniků, ačkoliv ve srovnání se světovým průměrem jsou tato čísla stále relativně nízká. Pro podporu stávajících podnikatelů a vytváření síťových vazeb existuje Asociace rodinných firem, která sdružuje zakladatele, nástupce a manažery silných rodinných firem. Sídlo této asociace se nachází v Praze, a jejím hlavním cílem je sdílet zkušenosti mezi členy a rozvíjet a podporovat další rodinné podniky v České republice.

Dále se v roce 2020 spustila registrace rodinných podniků prostřednictvím Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. Tato registrace má za cíl lépe identifikovat a propojit rodinné podniky v rámci ekonomického prostoru České republiky, a tím vytvořit příležitosti pro vzájemnou spolupráci a růst. Registr je určený pro rodinné obchodní korporace, rodinné živnosti a rodinné podniky v souladu s usnesením vlády č. 899. Tyto firmy pak mají možnost využívat programy

³ Navrácení majetku původním vlastníkům (restituentům), který jim byl odebrán těsně po druhé světové válce a po dobu trvání totality až do roku 1989.

Národní rozvojové banky a také mají právo používat oficiální logo „*Rodinný podnik Česká republika*“. (AMSP, 2021)

2 Rodinný závod

V této části diplomové se autorka práce věnuje problematice rodinného závodu. Jedná se o poměrně nový institut OZ č. 89/2012 Sb., který do doby jeho účinnosti neměl v českém právním systému místo. Bude zde podrobněji vysvětleno inspirace a význam rodinného závodu v českém právu. Nejedná se o právnickou osobu, ale o organizovaný soubor obchodního jmění, který slouží pro podnikatelské účely. Tím splňuje obecné podmínky obchodního závodu, který je definován v § 502 OZ. Celá definice obchodního závodu podle OZ č. 89/2012 Sb. zní: „Obchodní závod (dále jen „závod“) je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.“ Závod s účinností OZ č. 89/2012 Sb. nahradil pojem „podnik“. Podnik neboli závod lze v této práci chápat jako širší neboli nadřazený pojem oproti rodinnému závodu. Pro lepší pochopení a orientaci v této práci budou dále uvedeny společné znaky a rozdílnosti pojmů „závod“ a „podnik“. Pojem "podnik" je tradičně spojován s osobou podnikatele, což znamená, že podnik je považován za jednotku, kterou vlastní a provozuje fyzická osoba nebo právnická osoba. Podnik může zahrnovat veškeré aktivity, které tyto osoby provádí za účelem zisku, a může být provozován v různých formách, jako jsou například živnost, obchodní společnost, nebo korporace. Na druhou stranu, pojem "závod" je nyní chápán jako hromadná věc v právním smyslu. To znamená, že závod je vnímán jako soubor hmotných a nehmotných prvků, jako jsou nemovitosti, stroje, zařízení, práva k využívání technologií a podobně, které slouží k provozování konkrétního podnikání nebo výrobního procesu.

Podle již neplatného zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, byl podnik chápán jako soubor hmotných, osobních a nehmotných složek, které sloužily k podnikání za účelem dosahování maximálního zisku. (Eliáš, 2006)

Závod společně s podnikem sestávají ze společných znaků. Oba se skládají z hmotné složky (statky movité a nemovité), osobní složky (podnikatel, kvalifikační úroveň zaměstnanců, personální struktura, aj.) a nehmotné složky (ochranné známky, obchodní jméno, pohledávky, goodwill apod.). Nyní OZ č. 89/2012 Sb. definuje závod jako věc hromadnou, která do doby účinnosti OZ č. 89/2012 Sb. nebyla v zákonech definována. Předchozí úprava výslovně nestanovila vyjmutí

konkrétního statku z převáděného podniku a případě prodeje podniku pak smlouva o prodeji nebyla právně uzavřena.

V výše uvedeného lze říci, že pojem „podnik“ se pojí s osobou podnikatele, kdežto pojem „závod“ je nyní chápán jako věc hromadná v právním smyslu a podnikatel může vymezit, které věci a práva do tohoto závodu zahrne či nezahrne.

2.1 Význam a právní úprava rodinného závodu

Jak již bylo řečeno výše, rodinný závod je nový právní model, jehož právní úprava je upravena v ustanovení §§ 700–707 OZ č. 89/2012 Sb. s účinností k 1. 1. 2014. Na jeho provozování se podílejí členové rodiny k jejich obživě a často si ani neuvědomují, že pracují v rodinném závodu. Je třeba si uvědomit, že rodinný závod vznikne automaticky, jakmile členové rodiny v něm pracují. Význam této úpravy spočívá především v poskytnutí ochraně osobám, které se fakticky podílejí na provozování rodinného závodu. Tato ochrana členů je zakotvena v § 702 OZ.

Pro lepší pochopení fungování a významu rodinného závodu bude představena situace, která je běžná například pro Jižní Moravu. Otec velké rodiny zdědí vinici a nejčastěji na jejím provozu se podílí pouze on, avšak o víkendech chodí občas na vinici vypomáhat jeho manželka a jeho sestra. Zatímco před účinností OZ si zisky z prodeje vína nechával otec pouze pro sebe a ostatní členy odměňoval pouze podle jeho uvážení, od roku 2014 mu vzniká povinnost rozdělit zisk z prodeje mezi všechny členy rodiny, kteří se na provozu vinice podílejí. Podle vyjádření ministerstva spravedlnosti může závod fungovat i tak, že pouze jeden člen vlastní živnostenské oprávnění k činnosti rodinného podniku a ostatní členové nemusí tak být podnikateli. (Kučerová, 2013)

Je pravděpodobné, že rodinné podniky operovaly na území dnešní ČR již předtím, než byly oficiálně definovány v českém právním systému. Nicméně, do té doby byly jejich právní základy méně specifické a spíše zahrnuty v rámci obecnějších právních předpisů. Podle názoru autorky diplomové práce tento institut mohou uvítat právě ostatní členové rodiny, avšak z mnoho z nich o jeho existenci ani neví.

2.2 Inspirace právní úpravy

Podle důvodové zprávy k OZ č. 89/2012 Sb. bylo důvodem vzniku této právní úpravy právě ochrana členů rodiny, které neměli žádnou právní ochranu, jelikož nebyli považováni za zaměstnance. Často se bohužel stávalo, že majitelé svého postavení vůči ostatním členům zneužívali ve svůj prospěch je využívali jako levnou pracovní sílu bez pracovní smlouvy. (Ryšávková a kol., 2014)

Jak uvádí důvodová zpráva, vzorem pro tento institut se stal italský Codice civile⁴ z roku 1975, který se zabývá problematikou rodinného závodu v článku 230 bis. a narozdíl od jiných právních řádů se jedná o právní úpravu ucelenou. Právě Itálii lze považovat za jednu ze zemí, kde je rodinné podnikání typické v gastronomii a hotelnictví. Tyto podniky bývají úspěšné právě díky tradici, která se předává z generace na generaci. Tato tradice může být chápána v Itálii jako jedna z konkurenčních výhod, jelikož působí na trhu dlouhodobě a svoje know-how tvoří desítky let. Rodinné podniky v Itálii tvoří významný podíl hrubého domácího produktu (dále jen HDP) a také pečují o rozvoj sociálního, cestovního a životního prostředí. Mezi nejstarší rodinné podniky patří například rodinný podnik na výrobu zvonů, založený okolo roku 1 000 v městečku Agnone ve střední Itálii. Podle Petrů (2016) je v Itálii téměř pět šestin všech firem vlastněno nebo kontrolováno rodinou a ze sta nejstarších světových firem je právě patnáct italských. Itálie je tedy typickou zemí pro rodinné závody, ale je také kolébkou manufaktury. První manufaktury vznikaly ve 14. století v italské Florencii, ve kterých se vyrábělo především sukno⁵. (Brocardi.it, 2023), (Petrů, 2016)

Další inspirací, kterou důvodová zpráva uvádí je francouzský např. francouzský Code de commerce z roku 2001, který se problematikou rodinných podniků zabývá v člancích 121–4 až 121–7, ale řeší pouze dílčí skutečnosti, zejména právní postavení manželů.

2.3 Znaky rodinného závodu

Jednotlivé znaky rodinného závodu vyplývají již ze samotné definice podle § 700 OZ č. 89/2012 Sb.: „*Za rodinný se považuje závod, ve kterém společně pracují*

⁴ Italský občanský zákoník

⁵ Tkanina se zplstěným povrchem.

manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.“ Podle této definice lze říci, že se dá na rodinný závod nahlížet ze dvou úhlů. Je možné si všimnout, že je rodinný závod vnímán jako hromadná věc. Proto se může na rodinný závod nahlížet jako na speciální formu obchodního závodu, který je definován v § 501 OZ. Rodinný závod lze také chápat jako rodinný podnik nebo rodinné společenství osob, které se společně podílejí na provozu rodinného závodu a sledují tím stejný záměr.

Mezi základní znaky podle definice lze tedy uvést následující: (Novotný a kol., 2017)

- závod,
- osoby, které se účastní na provozu rodinného závodu,
- společná a trvalá práce,
- vlastnictví závodu.

Všechny výše zmíněné znaky musí být splněny kumulativně a pokud rodinný závod některý z těchto znaků pozbývá, nejedná se dle OZ o rodinný závod. Na základě těchto znaků vzniká automaticky a ze zákona rodinný závod. Automaticky znamená, že k zahájení podnikání touto „formou“ se nepoužívají žádné zakladatelské, společenské nebo pracovní smlouvy. Pokud by práva a povinnosti byly upraveny některou z těchto smluv, neplatí pak již žádná z ustanovení o rodinném závodu. Konkrétní smlouvy, které vylučují ustanovení rodinného závodu jsou následující: (§ 700 OZ)

- společenská smlouva,
- zakladatelské právní jednání o založení obchodní společnosti,
- smlouva o tiché společnosti,
- smlouva o ustanovení jiného zákona o pracovním poměru,
- obdobná smlouva (komisionářská, zprostředkovatelská apod.).

Zbývá se zamyslet nad tím, čím vším může být obdobná smlouva. OZ nekonkretizuje přesný výčet nebo definici „obdobné smlouvy“, a tak se v tomto případě jedná spíše o příkladný⁶ výčet smluv.

Dále také zákon nezapomíná na různé rodinné tradice a dle § 707 se rodinná společenství bez výslovného ujednání členů rodiny řídí zvyklostmi a praxí, které jsou již po řadu let zavedeny, pokud tím však neodporují § 700–706 OZ.

2.3.1 Vztah obchodního a rodinného závodu

Pojem závod a obchodní závod byl definován již v úvodu kapitoly o rodinném závodu. Bez existence obchodního závodu, by nemohl existovat závod rodinný, z toho vyplývá, že rodinný závod závisí na existenci obchodního závodu jako hromadné věci. Pokud by obchodní závod neobsahoval prvky obchodního závodu, nejednalo by se pak o rodinný závod. I v praxi nastávají situace, kdy podniká pouze jediná osoba a postupně se k ní přidávají i ostatní členové rodiny a tím, nabývá obchodní závod charakter závodu rodinného.

Jako příklad v této diplomové práci bude uveden podnik v oblasti gastronomie. Jeden z manželů zdědí po svém otci rodinnou cukrárnu s tradiční výrobou domácí zmrzliny. Manžel má živnostenské oprávnění a mimo sezónu zvládne provozovat celý stánek sám, jelikož návštěvnost je mimo sezónu menší. V tomto případě se jedná o obchodní závod, který slouží k provozování podnikatelské činnosti a lze ho chápat pouze jako hromadnou věc. V létě je však návštěvnost cukrárny značně větší a je potřeba o dvě obsluhy navíc. Jeho mladší sestra a jeho zletilá dcera budou pomáhat ve výrobě a obsluhovat zákazníky. Tím se naplní personální složka a již lze tento obchodní závod chápat jako rodinný.

2.4 Osoby zúčastněné na provozu rodinného závodu

Osoby, které se se podílejí na provozu rodinného závodu jsou opět definovány v prvním odstavci § 700. Tato personální složka závodu je jedna ze stěžejních znaků rodinného závodu jako takového. Podle definice rodinného závodu si lze z logického závěru dovodit, že se na něm musí podílet minimálně dvě osoby, a tím je jeden z manželů a jedna osoba s ním příbuzná až do třetího stupně nebo sešvagření do

⁶ Neúplný výčet jistých podmínek, pojmů nebo znaků, jejichž účelem je jít jako příklad.

stupně druhého. Tato problematika bude podrobněji rozebrána v kapitole 2.4.2. (Novotný a kol., 2016)

Účastenství na provozu rodinného závodu se tedy váže na osoby, které jsou vyjmenovány v § 700 odst. 1 OZ a podle § 703 OZ je nelze na někoho jiného, ledaže by se jednalo o člena, který splňuje požadavky ustanovení o rodinném závodu a musí s tím souhlasit všichni členové rodiny, kteří se na rodinném závodu podílí.

V dalších podkapitolách budou podrobněji rozebrána problematika rodiny, manželů a dalších osob a jejich aktuální úprava v českém právním systému.

2.4.1 Rodina

Pojetí rodiny každý člověk vnímá subjektivně. Někdo může považovat za rodinu pouze děti a jednoho z manželů nebo partnerů, někdo zase považuje za rodinu všechny, kteří jakkoliv pokrevně s ním souvisí a někdo zase považuje za rodinu i lidi, kteří jsou pro něj dobrými přáteli. Společenské pojetí rodiny a rodinné právo se od dob starověku stále vyvíjí, a proto se mohou i názory odborníků od sebe lišit.

Počátkem 19. století došlo v Evropě k velkým změnám občanského a rodinného práva jako takového. S příchodem císařského patentu č. 946/1811 Sb. z. s., Obecného zákoníku občanského (dále AGBG) se vytvořila také všeobecná právní definice rodiny, a od této doby se pojem „rodina“ v občanském ani jiném zákoně vyskytuje, pouze se pracuje s pojmy příbuzenství nebo osoba blízká: *„Rodinou se rozumějí prarodiče se všemi svými potomky. Poměr mezi těmito osobami se nazývá příbuzenství; naproti tomu poměr, který vznikne mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela, se nazývá švagrovství“.* (§ 40 AGBG) Definice se primárně váže na rodičovství a jejich potomky a lze ji považovat za velmi moderní.

Zákon č. 117/1995 Sb., zákon o státní sociální podpoře považuje v § 7 za rodinu ty, kteří fakticky žijí společně v jedné domácnosti a nemusí to být zrovna manželé, ale třeba také registrovaní partneři, partneři nebo druh s družkou. S tímto zákonem dále koreluje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce považuje za rodinu § 187 také registrované partnery, kteří žijí ve společné domácnosti.

Podle rozhodnutí pod sp. zn. II. ÚS 586/06 Ústavního soudu z roku 2007 soud považuje za základ rodinných vazeb biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy a také, že rodina může být i společenství osob, kteří žijí mimo institut manželství nebo osoby pokrevně nepříbuzné, ale existují mezi nimi citové a další vazby (druh s družkou, partneři společně žijící s dítětem atd.) Ostatně tento pojem rodiny vyplývá také z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

OZ v ustanovení o rodinném závodu nereflektuje faktickou stránku rodiny, tak jako ji berou ostatní právní úpravy nebo Ústavní soud. Na druhou stranu je pochopitelné takové striktní vymezení rodiny z hlediska řešení případných sporů u soudů, které mohou v rodinném závodu nastat.

2.4.2 Příbuzenství a osoby sešvagřené

OZ č. 89/2012 Sb. zavedl dva instituty, a tím jsou příbuzenství a švagrovství. V naší zemi oba pojmy mají tradici již z doby platnosti ABGB z roku 1811. Toto zavedení specifikuje význam širší rodiny a vztahů jejích členů. Tyto dva instituty se pojí s řadou práv a povinností, a to jak z hlediska morálního, tak i majetkového. Příbuznými se rozumí určitý okruh osob, které jsou vymezeny v ustanovení §§ 771—774 OZ. Jedná se osoby příbuzné na základě pokrevního pouta, a to v linii přímé a linii vedlejší. Příbuznými osobami v linii přímé jsou ty, které pochází jedna od druhé. Do linie vedlejší pak spadají ty osoby, které mají společného předka, ale přitom nepochází jedna od druhé. Podle Novotného (2017) OZ nezohledňuje situace,

- kdy otcovství nastane souhlasným prohlášením rodičů a otec není otcem biologickým,
- dítě se narodí na základě dárcovství z vajíček či spermatu osoby odlišné od ženy, která dítě porodila, a od muže, který není biologickým otcem (i když jsou uvedeny v rodném listu jako otec a matka),
- dítě se narodí v manželství, ale biologickým otcem je jiný muž.

Podle důvodové zprávy jde v těchto případech o právní fikci rodičovství, a proto je nezbytné na takové příbuzenství hledět tak, že jde o příbuzenství pokrevní.

Dále § 773 OZ určuje stupeň příbuzenství, které se určuje podle počtu zrození:

- linie přímá
 - 1. stupeň (rodiče a jejich synové a dcery),
 - 2. stupeň (prarodiče a jejich vnuci),
 - 3. stupeň (praprarodiče a pravnuci),
- linie vedlejší (první stupeň nepřichází v úvahu)
 - 2. stupeň (sourozenci),
 - 3. stupeň (strýc a synovec, teta a neteř). (Hrušáková a kol., 2014)

Zákonodárce stanoví, že pro vznik rodinného závodu musí existovat manželství, avšak nestanoví, který z členů to má být. Není přesně stanoveno, od kterého manželství, má být účastenství odvozeno, a tím pádem dává rodinnému závodu

velký prostor pro široký okruh účastníků na rodinném závodě. Velkou roli hrát příbuzenství v případě rozpadu manželství nebo zániku účasti na provozu osobě, která je při určování příbuzenství klíčová. Tím by pak mohlo zaniknout příbuzenství i u jiných osob. Otázkou pak je, zda by tito členové, kterým odpadl status příbuzenství, mohou nadále pracovat na rodinném závodě. Z důkladnější díkce OZ č. a dle § 703 vyplývá, že účastenství se váže na osobu člena rodiny a tím dává zákonodárce najevo, že tito členové již nemohou být součástí rodinného závodu ani se nijak účastnit jeho provozu.

Co se týče švagrovství, tak se může na tento pojem nahlížet obdobně, jako na příbuzenství. Podle důvodové zprávy zákonodárce zavedl tento pojem jednak z důvodu odkazování na úpravu tohoto pojmu i v jiných evropských zemích a jednak také ve snaze navázat na původní právní normu, která byla platná do přijetí původního občanského zákoníku v roce 1964. Ačkoliv se OZ inspiroval zahraničními normami, nepřevzal z nich trvalost švagrovství a příbuzenství právě i po zániku manželství. Podle důvodové zprávy, ABGB, který byl platný do roku 1950, stanovil toto trvání i po rozvratu manželství, ale to pouze z mravních důvodů, kdy osoby, které byly po dobu manželství sešvagřené, nemohly po jeho zániku mezi sebou uzavřít sňatek.

Švagrovství tedy závisí na osudu manželství. Zákonodárce stanovuje výjimky v § 774 OZ, kdy pro případ úmrtí jednoho z manželů se švagrovský vztah ponechává v platnosti. Je to zcela pochopitelné, jelikož dochází k zániku manželství bez vůle pozůstalého manžela a lze usuzovat, že pozůstalý z manželů měl na trvání manželství zájem.

Z výše uvedeného je zřejmé, že pokud zanikne švagrovství smrtí jednoho z manželů, mohou nadále švagr či švagrová s pozůstalým manželem či manželkou dále pracovat na rodinném závodě, avšak pokud by manželství zaniklo z vlastní vůle manželů, status švagrovství a účastenství na provozu rodinného závodu zanikne.

2.4.3 Manželé

Manželství je jednou z charakteristik, které lze považovat za součást rodinného podniku. Z dřívějších kapitol je jisté, že na manželství závisí účastenství osob na provozu rodinného závodu. Zákon uvádí, že alespoň jeden z manželů se musí

podílet na provozu rodinného závodu společně s příbuznými a osobami sešvagřenými. Pokud by se příbuzní neúčastnili na provozu rodinného závodu, mohlo by se v daném případě jednat o uplatnění institutu manželského majetkového práva, jak je upraveno v odst. 2 § 700 OZ. Toto ustanovení nařizuje, že pravidla týkající se manželského majetkového práva mají přednost před ustanoveními týkajícími se rodinného závodu. Zákodárce nestanoví, zda jeden z manželů musí být vlastníkem, od kterého se bude odvíjet účastenství nebo bude na nejnižší úrovni v rámci postavení v rodinném závodu. Otázkou je opět, zdali toto manželství zanikne z vlastní vůle manželů, odpadne tak jedno z kritérií o rodinném závodu a tím pak závod zanikne. Pokud však se znaky posuzují k automatickému vzniku rodinného závodu, pak lze usuzovat, že při neplnění podmínek, které stanoví OZ v § 700, závod také automaticky zanikne.

Institut manželství je definovaný v § 655. jako *„trvalý svazek muže a ženy vzniklý svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství“*. Podle důvodové zprávy se nejedná o definici, ale spíše o samotnou podstatu manželství. Z dikce § 655 OZ, lze považovat manželský svazek za „trvalý“ rys. Trvalý, však neznamena dokonce svého života, ale dle Hrušákové (2014) se trvalostí zamýšlí tím, že se nejedná o manželství „na zkoušku“.

Pro mnohé manžele může být rodinný závod možným východiskem, jak společně podnikat. Jelikož v případě manželů se dle § 318 zákoníku práce nemohou navzájem zaměstnávat. Pokud by se tedy nejednalo o rodinný závod, jednalo by se o závislou činnost a tím by porušovali výše zmíněný zákon. Je potřeba se také zamyslet nad tím, jak by na rodinný závod bylo nahlíženo z hlediska soudů, pokud by jedenáct měsíců v roce pracovali manželé společně pouze oni dva, tím pádem by na něj bylo nahlíženo jako na institut manželského majetkového práva. Ale otázkou je, zda by se na tento závod nahlíželo jako na rodinný, pokud by pouze jeden měsíc v roce pomáhal jejich syn. Podle autorky a z dikce zákona by se nejspíše jeden měsíc v roce jednalo o rodinný závod, jelikož je splněna podmínka, že alespoň jeden z manželů a příbuzný se podílejí na provozu rodinného závodu, ale ty zbylé měsíce, by se jednalo o institut manželského majetkového práva.

Autorka této práce se zamýšlí nad povinnou složkou manželství pro existenci rodinného závodu. OZ nepovoluje v ustanovení o rodinném závodu žádné jiné alternativy soužití kromě právě toho manželského. V současné moderní době není výjimečné, že žena a muž společně neuzavřeli manželský svazek, ale žijí společně jako druh s družkou. Jedná se o tzv. nesezdané soužití, které OZ nijak komplexně neupravuje ani právě nedovoluje těmto lidem společně provozovat rodinný závod. Ačkoliv tito lidé plní podmínky dlouhodobého společného soužití v jedné domácnosti a tvorby životního společenství, které spočívá ve společném hrazení závazků a potřeb, s tímto druhem svazku pro rodinný závod nepočítá. Podíl nesezdaného soužití čím dál víc roste a důvody pro jeho existenci jsou různorodé. To samé platí v případě registrovaného partnerství dvou osob, stejného pohlaví. Tento druh partnerství má vlastní právní úpravu a tím je zákon č. 115/2006 Sb. zákon o registrovaném partnerství. Ani v tomto případě soužití dvou osob OZ nedává prostor pro existenci institutu rodinného závodu. Vzhledem k existenci samotné právní úpravy, by měla být podle autorky ustanovení o účastenství na rodinném závodě rozšířena prozatím o registrované partnery a také by měl zákonodárce více věnovat pozornosti institut nesezdaného soužití, především v oblasti soukromého práva.

Stěžejním a hlavním důvodem pro rozšíření právní úpravy o nesezdaném soužití je vzrůstající počet osob žijící v tomto svazku na území České republiky. Více než polovina dětí se v porodnicích rodí právě nesezdaným párům. Mladí lidé, ale také i lidé již rozvedení, se nechťejí zavazovat. Dnešní doba umožňuje vést šťastný a dlouhodobý vztah bez nutnosti existence manželského svazku.

I když autorka této práce vyjadřuje převážně preferenci k existenci manželství, mnoho jejích vrstevníků se distancuje od manželství a nevyjadřuje o něm zájem. Důvodů pro nesezdané partnerství mají hned několik. Může mezi ně patřit například porozvodová nedůvěra k institutu manželství nebo například mnoho párů opravdu dlouho spolu žijí a vyčkávají na pravý okamžik nebo správný čas.

Je potřeba se ale také zamyslet nad tím, proč zákonodárce nevěnuje značnou pozornost tomuto soužití nebo účastenství tohoto institutu na rodinném závodě. Podle autorky se zákonodárce snaží udržet v očích občanů manželství jako žádoucí alternativu a alespoň zachovat počet sezdaných párů v ČR a také, že se při

případném řešení sporu bude vycházet z úpravy manželského majetkového práva, které se použije přednostně před ustanovením o rodinném závodě. Avšak je možná více než diskriminační požadovat, aby se na účastenství podílel jeden z manželů nikoliv partner nebo druh, kterému není z dikce zákona přiděleno vlastnictví závodu. Takový restriktivní výčet osob, které se mohou účastnit na závodě, postrádá smysl a lze usuzovat, že druh s družkou, kteří žijí společně nesezdání se svými dětmi, nelze považovat podle § 700 OZ za rodinu a nemohou se tedy účastnit na rodinném závodě. Autorka práce se přiklání k názoru, že vzhledem k existenci samotné právní úpravy o registrovaném partnerství, by měla být ustanovení o účastenství na rodinném závodě rozšířena o registrované partnery a také by měl zákonodárce více věnovat pozornosti institutu nesezdaného soužití a přehodnotit podmínku účastenství, „alespoň jednoho z manželů“, díky níž, mohou někteří lidé považovat tuto úpravu za diskriminační. Vztahy osob, které společně pracují v rodinném závodě, by měly být podle autorky podmíněny pouze stupněm rodinného vztahu nikoliv existencí svazku manželského.

Z výše uvedeného se naskýtá otázka, zdali zákonodárce chrání všechny účastníky stejně. Bohužel podle Hrušákové (2014) a Novotného (2014) nemají děti nesezdaných párů stejnou ochranu, jako dítě sezdaného páru. Tento fakt, je podle autorky z lidského hlediska velmi diskriminační. Zákonodárce je tak mimo jiné v rozporu s čl. 32 Listiny základních práv a svobod, kde je stanoveno, že potomci narození v manželském svazku i mimo něj mají stejná práva. V tomto případě souhlasím s Hrušákovou, aby zákonodárce netrval na podmínce manželského svazku jako povinnou k provozu rodinného závodu.

2.5 Vlastnictví závodu

Z dikce zákona vyplývá, že vlastníkem závodu nemusí být nutně jeden z manželů, avšak esenciální je učení osoby, od které se odvíjí počet stupňů příbuzenství a švagrovství. Tou osobou, bude nejpravděpodobněji právě vlastník rodinného závodu. Vlastníkem tedy mohou být všechny osoby, které jsou vymezeny v § 700 odst. 1 OZ.

Podle Hrušákové (2014) a důvodové zprávy bylo cílem určení vlastnictví v § 700 odst. 1 OZ vyloučení závodů, které vlastní třetí osoba stojící mimo danou rodinu. Je tedy zřejmé, že vlastníkem nemůže být třetí osoba. Tato osoba by totiž podle § 702 OZ neměla právo se podílet na zisku ani spolurozhodovat o věcech týkající se rodinného závodu. Zákonodárce ani nestanoví, přesnou osobu, která by měla vlastnit rodinný závod. Mohla by to být právě i ta manželka, která má jiné zaměstnání, ale svými příjmy financuje provoz rodinného závodu. Vlastníkem tedy je může být každá osoba, která se fakticky nebo jiným způsobem podílí na provozu rodinného závodu. Otázkou však poté zůstává, kdo nese odpovědnost za ztráty. Ani tuto skutečnost zákonodárce nestanoví v ustanovení o rodinném závodu. Podle autorky této diplomové práce by měl odpovědnost nést ten, kdo vlastní živnostenské oprávnění k činnosti rodinného závodu, jelikož podle § 420 OZ a § 2 ŽZ je právě on, který "na vlastní odpovědnost" vykonává činnosti pro rodinný závod. Z toho vyplývá, že ten, kdo vlastní živnostenské oprávnění by měl být tedy i vlastníkem rodinného závodu a nést odpovědnost celým svým majetkem za ostatní členy rodinného závodu. Dle názoru autorky by měla být zákonem upravena tato situace, aby nedocházelo ke sporům u příslušných soudů ve vztahu k věřitelům a obchodním partnerům.

Podle italské literatury je zřejmé, že pravomoci běžného řízení patří výlučně majiteli podniku, který má plnou autonomii v této oblasti. Zákon neupravuje přijímání příslušných rozhodnutí většinovým hlasováním, ani neukládá povinnost konzultovat rodinné spolupracovníky narozdíl od rozhodnutí týkajících se využití zisku z rodinného podniku nebo jeho přírůstků, a rozhodnutí souvisejících s mimořádným řízením, včetně změn v základních zásadách podnikového provozu nebo jeho ukončení, která jsou přijímána většinovým hlasováním členů rodiny účastnících se provozu rodinného podniku.

2.6 Trvalá práce pro rodinný závod nebo rodinu

Dalším znakem rodinného závodu je trvalost práce. Trvalost se pojí se souvislou, pravidelnou a opakující se činností. Z pohledu autorky ji můžeme chápat podobně jako soustavnou činnost, která je jedním ze znaků podnikání podle § 420 OZ. I v tomto případě by se nemělo jednat o jednorázovou či nahodilou činnost. Avšak zákonodárce nestanovuje, zdali může být pro některého člena činnosti sezónní (brigáda v létě, o prázdninách atd.). Autorka předpokládá, že by se za trvalou práci dala považovat i sezónní výpomoc členů, podobně jako u jiného podnikání. Tuto trvalou práci, může kterýkoliv člen kdykoliv ukončit, trvalost je v tomto kontextu chápána podobně jako manželství, které lze ukončit z vlastní vůle.

Zákonodárce ani nestanovuje přesný počet hodin, po kterou musí členové na rodinném závodu pracovat. Vzhledem k tomu, že práce je v tomto kontextu chápána z více úhlů (viz odstavec níže), tak každý člen se na závodě podílí jiným dílem práce. Z povahy ustanovení je možné usuzovat, že zákonodárce dává prostor pro autonomii vůle stran, a to vyplývá i z § 707 OZ, kde dovoluje členům rodin jednat podle zvyklostí a tradic, pokud tím jednají v souladu s ostatními ustanoveními.

Co se týče pojmu „práce“, ten nutně neznamená pouze práci pro rodinný závod, ale také pro rodinu samotnou. Může se jednat o práci manuální, jako například sběr ovoce na sadu, ale také intelektuální práci, jako například účetnictví. Podle důvodové zprávy mohou být účastníci závodu i ti, kteří se starají o rodinu a tím poskytují ostatním členům prostor a zázemí k faktické práci pro rodinný závod. Důvodová zpráva dává této práci stejnou váhu a význam jako poskytování majetkového plnění. Na příkladu z praxe si lze tuto situaci vysvětlit tak, že na rodinném závodu se fakticky podílí manžel rodiny, který po večerech pracuje na vinici a jeho manželka se stará o domácnost a děti. Melzer (2018) se ve svém komentáři však k této skutečnosti staví negativně, a za relevantní práci pro rodinu považuje pouze ty činnosti, které bezprostředně souvisejí s provozem rodinného závodu.

Podle autorky této práce by se však k této skutečnosti nemělo přistupovat tak restriktivně, ale tak jak stanoví důvodová zpráva. Nelze přiměřeně očekávat, aby se manželka, která se věnuje péči o malé děti a správě domácnosti, aktivně podílela na provozu rodinného podniku. Této manželce by měla náležet tak veškerá práva,

kteřá jsou uvedena v § 701 OZ. Tato práva budou podrobněji analyzována v kapitole č. 2.8. Avšak tato práva by neměla náležet té manželce, která má děti již odrostlé a chodí do své práce a nikterak nesouvisí s rodinným závodem. Může však nastat i ta skutečnost, že manželčiny příjmy ze zaměstnání jsou z části určeny na provoz rodinného závodu (nákup zásob, nákup dlouhodobého majetku nebo jeho opravy). Tím by se však na ni mělo nahlížet jako na účastníka rodinného závodu, jelikož její činností, která nesouvisí se závodem, se financují prostředky a statky, které s rodinným závodem přímo souvisí. Vzhledem k této skutečnosti by ji pak měla náležet všechna práva, jako členům, kteří se fakticky podílejí na rodinném závodem.

2.7 Práva osob zúčastněných na provozu rodinného závodu

Každému, kdo trvale pracuje pro rodinný závod a podílí se na jeho provozu, zákonodárce přiděluje stanovená práva. Jedná se o práva majetkové povahy a práva účasti na rozhodnutích vlastníka. Rozhodovací činnost je obsažena v § 702 OZ, kde je vymezen okruh rozhodovacích oblastí, na kterých se osoby zúčastněné na provozu závodu podílí každý svým dílem. Subjektem rozhodování jsou všechny osoby, které jsou vymezeny v § 700 OZ. Zákonodárce dále stanovuje případ, kdy se na závodě podílí nesvéprávná osoba. V takovém případě pak při hlasování nezletilého zastupuje zákonný zástupce typicky to bývají rodiče, ale také může nezletilého zastupovat opatrovník. (Petrelli, 2006)

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. března 2019, sp. zn. 21 Cdo 4888/2016, účastenství na rodinném závodem nepředstavuje věcné právo, konkrétně nejde o vlastnictví nebo spoluvlastnictví. Všechna věcná práva spojená se závodem tak zůstávají v majetku toho člena rodiny, který je vlastníkem závodu a pod jehož vedením ostatní rodinní příslušníci závodem provozují. V případě, že někomu z rodiny vyvstane na základě účastenství na závodě nějaké právo, stává se vůči majiteli závodu věřitelem. Pokud naopak vyvstane z účastenství povinnost, stává se dotyčný v této věci dlužníkem majitele závodu.

V realitě však může nastat situace (§ 33 OZ), kdy zákonný zástupce udělí souhlas nezletilému k samostatnému provozování závodu a tím se stane způsobilý k jednáním a k provozování patří právě právo podílet se na rozhodování o činnostech, která jsou s provozem závodu spojena. K platnosti výše zmíněného souhlasu je nezbytné získat schválení soudu. Nezletilý může být provozovatelem rodinného

závodu, nicméně v souladu s ustanoveními týkajícími se rodinného závodu nemá nezletilý právo na samostatné rozhodování, dokud nedosáhne plné svéprávnosti. V tomto případě nejspíše zákonodárce opomněl možnost, že nezletilý by mohl být provozovatelem. Podle Hrušákové (2014) se jedná o chybu zákonodárce. Avšak málokdy se s takovou situací setkáme v realitě, aby byl nezletilý uzpůsoben soudem nejen svéprávným, ale byl by i provozovatelem celého rodinného závodu ještě před dovršením jeho osmnáctin. Muselo by se jednat o velmi komplikovanou situaci, kdy například tradiční rodinný závod v Itálii provozuje otec rodiny a ostatní členové rodiny se podílí na jeho provozu. Tento podnik se dědí z otce na syna po staletí. Má jediného syna, kterého po celou dobu vede k tomu, aby jednou převzal po něm rodinný závod a bohužel otec náhle zemře ještě před dovršením synovo osmnáctých narozenin, ale je natolik vyzrálý k tomu, aby převzal podnik po otci. V takovém případě je podle českého práva možné, aby matka uzákonila svého syna k samostatnému provozování rodinného závodu. Avšak, aby souhlas k provozování byl platný, je třeba přivolení soudu, které nahrazuje podmínku určitého věku.

Zákonodárce tedy umožňuje osobám před dosažením plné svéprávnosti zastávat funkci provozovatele, avšak zároveň omezuje jejich právo hlasování, které je vykonáváno jejich zákonnými zástupci. V případě italského rodinného závodu by se nejspíše jednalo o matku. Opět se tu objevuje jakási diskriminace ostatních, kdy v případě, že matka se stará o domácnost a ostatní děti, aby její syn se mohl plně věnovat provozu závodu, se tak stává účastníkem rodinného závodu a tím může hlasovat sama za sebe, ale dle § 702 OZ, by měla rozhodovat i za syna, který již hlasovacím právem nedisponuje. V takovém případě má matka v závodě dominantní postavení vůči ostatním, které může být dříve či později rozhodující, ale to pouze pokud by nedocházelo k rozporu hlasovacích zájmů syna a matky. (Hrušáková, 2014)

2.7.1 Rozhodovací práva

Jak již bylo řešeno v kapitole 2.7., rozhodování v rodinném závodě je možné separovat do dvou skupin, které se dají následovně rozdělit do dalších podskupin a jimiž jsou:

- rozhodování o zisku,

- rozhodování o použití zisku v rodinném závodě,
- rozhodování o přírůstcích rodinného závodu,
- rozhodování o záležitostech rodinného závodu,
 - rozhodování o záležitostech rodinného závodu,
 - změny základních zásad závodního provozu,
 - zastavení závodu. (Hrušáková, 2014)

Všem účastníkům, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, náleží právo na podíl na zisku a také na věcech, které byly pořízeny z tohoto zisku. Podle Zuklínové (2014) je hlavním účelem ustanovení o právech obživa rodiny. Proto je potřebné, aby se správně rozhodnout o rozdělování zisku a jeho přírůstcích. Avšak výpočet podílu bude v tomto případě velmi složité a může činit v rodině zásadní problémy. Podle zákonodárce náleží členům takový podíl, který odpovídá množství a druhu jejich práce. Pravděpodobně mohou nastat situace, kdy někteří členové nebudou vnímat práci pro rodinu stejně hodnotným dílem jako práci pro rodinný závod. V tomto případě by měl zákonodárce stanovit určitá kritéria pro výpočet podílu na zisku, aby nedocházelo v rodině k rozporům mezi názory. Na druhou stranu, podíl by měl zohledňovat např. nasazení, schopnosti intelektuální nebo manuální, funkci v rodinném závodě a jiné skutečnosti, které každý účastník do rodinného závodu vnese. Z výčtu skutečností lze usuzovat, že každý rodinný závod by měl mít svá vlastní pravidla výpočtu, protože každý závod bude mít jiné postavení členů, tudíž je pro zákonodárce velmi těžké stanovit, přesný výpočet.

Podle Novotného (2014) je také velmi nepraktické, že všechny osoby zúčastněné rozhodují o všech přírůstcích nebo použití zisku. Může se však jednat i jednat o bezvýznamné rozhodnutí, jako je pořízení kancelářských potřeb, a tím se rozhodování prodlužuje a komplikuje. Podle autorky zákonodárce přistupuje k otázce hlasování velmi restriktivně a měl by se zamyslet nad zúžením hlasovacích práv účastníků nebo například rozdělit rozhodovací předměty na podstatné a méně podstatné. Podstatné rozhodnutí o rozdělování zisku by měly zabezpečit efektivní a plynulý provoz rodinného závodu. Mohlo by se jednat zejména o pořízení provozního zařízení, strojů, inovace či výdaje na výzkum, ale také by se měl zisk

pokryt, jako v jiných obchodních závodech, ztráty, které mohou nastat nebo nastaly v minulých letech. Tuto složku by měl každý rodinný závod si stanovit jako povinnou, jelikož se tím předchází případným problémům v případě ztráty. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, zákonodárce nijak nestanoví určitou osobu nebo způsoby ručení za závazky a odpovědnost závodu za ztráty a jiné další.

Z důvodové zprávy dále plyne, že se účastník na rodinném závodech může svého podílu ze zisku vzdát. Ale to pouze v případě, že osoba, která se vzdává tohoto práva, je plně svéprávná a další požadavek zákonodárce je osobní prohlášení formou veřejné listiny. Podle Eliáše (2012) a dikce důvodové zprávy má tato forma listiny zajistit svobodný projev vůle s dostatečným rozmyšlením a bez donucení třetích osob.

Ustanovení § 702 OZ dále pojednává o „*rozhodnutí týkající se záležitosti mimo obvyklé hospodaření včetně změn základních zásad závodního provozu nebo jeho zastavení se přijímají většinou hlasů členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu.*“ (Zuklínová, 2014, s. 111). Záležitosti mimo obvyklé hospodaření, budou nejspíše ty, které týkají například pojištění rodinného závodu a ostatních účastníků, vytvoření rezervního fondu, investice do nemovitostí a jiné. Jedná se především o systém, který klade důraz na důležitost rodinné demokracie a zapojení v rozhodovacím procesu, zejména pokud se jedná o otázky, které mají výrazný dopad na fungování a perspektivy rodinného podniku. Tato struktura je navržena tak, aby umožňovala aktivní účast většiny členů rodiny, kteří jsou součástí provozu rodinného závodu, při rozhodování o klíčových záležitostech. Zákonodárce však není schopen poskytnout přesnou definici tohoto pojmu, což může vyvolávat významné komplikace a nedorozumění. Pravděpodobně tak každý rodinný závod a jeho účastníci budou vycházet z vlastních tradic a praktik, tak jak dovoluje zákonodárce.

Pod ustanovením změn základních zásad závodního provozu si lze pak představit velmi významné a důležité změny které budou mít velký dopad do budoucnosti. Může se například jednat o změnu vlastníka, celé personální složky, přijímání nových členů či naopak změnu oboru podnikání. Jejich implementace může mít významné důsledky na celkovou dynamiku a úspěšnost podniku. Přijímání takových

změn obvykle vyžaduje pečlivou analýzu a konzultaci všech členů rodiny, kteří jsou zapojeni do řízení rodinného závodu. (Hrušáková, 2014)

Rozhodnutí o zastavení rodinného závodu může být motivováno různými faktory. Finanční potíže, nedostatek nástupnictví, změny na trhu nebo rodinné neshody mohou hrát klíčovou roli v tomto rozhodnutí. Z vlastní zkušenosti autorky práce je nejčastějším problémem současných rodinných závodů právě absence rodinných nástupců o převzetí právě z důvodu rodinných neshod mezi členy rodiny. Neshody spočívají převážně s existenci různých generací, které mají na dané věci jiný pohled. Tyto neshody mohou vést k nepříznivé atmosféře v rámci podniku mezi všemi jeho členy a tím i k narušení jeho efektivního fungování. Dále, vzhledem k nedostatečnému vymezení řízení a vlastnictví podniku ze strany zákonodárce, může docházet kvůli absenci jasných pravidel k dalším sporům a nejistotám.

Z toho vyplývá, že i rodinný závod se může ocitnout v situaci, kdy je nutné zvážit možnost zastavení závodu. Toto rozhodnutí může být pro členy velmi náročné a pro některé závody může mít toto rozhodnutí velmi osobní dopad na celou rodinu. Proto je určitě nezbytné, aby se k takové situaci přistupovalo se značnou rozvážností. Určitě je podle mě nezbytné si najmout například odborníky, kteří mohou poskytnou poradenství pro dosažení co nejvíce uspokojivého řešení pro všechny členy rodiny.

2.7.2 Ostatní práva plynoucí ze zákona

V případě plánovaného zcizení rodinného závodu je v souladu s občanským zákoníkem uplatněno právo předkupního práva členů rodiny, kteří mají aktivní účast na jeho provozu. Kromě možnosti prodeje celého rodinného závodu jako jednotného celku, zákoník také uvažuje o možnosti prodeje spoluvlastnického podílu na tomto závodu nebo prodeje věci, která je klíčová pro jeho fungování a je trvale určena k jeho provozu. Předkupní právo zavazuje vlastníka nebo spoluvlastníka nemovitosti, že v případě záměru jejího prodeje musí tuto nemovitost nejdříve nabídnout osobě, která má toto právo zaručeno. Pokud osoba s předkupním právem nabídku odmítne nebo se jí nevyužije, může vlastník nemovitost nabídnout k prodeji třetí straně. (Novotný, 2014)

Předkupní právo svědčí těmto osobám nejen v případě zcizení rodinného závodu jako celku, ale i pro spoluvlastnický podíl na závodu a pro věci, které mají dle svého

dosavadního určení a své povahy provozu rodinného závodu trvale sloužit. Jedná se o zákonné předkupní právo, které je svou povahou právem věcným. Vzhledem k tomu, že k uvedenému předkupnímu právu není v úpravě institutu rodinného závodu žádná bližší a podrobnější úprava, užíje se podpůrně ust. § 1124 a násl. OZ.

Do konce roku 2013 bylo zákonné předkupní právo spoluvlastníků movitých i nemovitých věcí upraveno v § 140 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen ObčZ), konkrétně v § 140 ObčZ. Toto ustanovení stanovilo, že v případě převodu spoluvlastnického podílu na věci měli spoluvlastníci automaticky předkupní právo, s výjimkou situace, kdy došlo k převodu podílu osobě blízké podle § 116 a 117 ObčZ.

OZ č. 89/2012 Sb. přinesl změny v oblasti zákonného předkupního práva spoluvlastníků. Podle nového ustanovení § 1124 OZ č. 89/2012 Sb. měli spoluvlastníci předkupní právo pouze v případech, kdy spoluvlastnictví vzniklo prostřednictvím právní skutečnosti, kterou spoluvlastníci nemohli ovlivnit, jako například dědictví nebo jiné právní události. V takových případech měli ostatní spoluvlastníci právo uplatnit předkupní právo k podílu, který převáděl některý ze spoluvlastníků, a to po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví. Toto předkupní právo se nevztahovalo na převody mezi spoluvlastníky nebo na převody mezi manželi, sourozenci nebo příbuznými v přímé linii. Tento režim platil i pro bezúplatné převody. Nicméně, díky přechodnému ustanovení § 3062 OZ č. 89/2012 Sb. mělo předkupní právo spoluvlastníka k nemovité věci platnost ještě jeden rok od účinnosti nového občanského zákoníku, tedy do 1. ledna 2015. (Dashöfer a Schödelbauerova, 2020)

S účinností novely OZ č. 89/2012 Sb. v roce 2018 byla opětovně zavedena možnost uplatnění předkupního práva spoluvlastníka k nemovité věci. Novelizovaný § 1124 OZ stanovil, že při převodu spoluvlastnického podílu na nemovité věci mají ostatní spoluvlastníci automaticky předkupní právo, pokud se nejedná o převod osobě blízké. V případě nesouhlasu mezi spoluvlastníky ohledně uplatnění tohoto práva mohli ostatní spoluvlastníci uplatnit své předkupní právo prostřednictvím vykoupení podílu poměrně podle velikosti jejich podílů. Toto ustanovení se týkalo i bezúplatných převodů. Spoluvlastník měl možnost vzdát se svého předkupního

práva podle § 1124 OZ č. 89/2012 Sb., přičemž toto vzdání mělo platnost i pro jeho právní nástupce. V případě, že se jednalo o nemovitou věc zapsanou do veřejného seznamu, bylo vzdání předkupního práva zapisováno přímo do tohoto rejstříku.

V roce 2020 došlo ke značnému omezení zákonného předkupního práva spoluvlastníků prostřednictvím novely občanského zákoníku č. 163/2020 Sb. Tato novela opětovně omezila aplikaci předkupního práva na situace, kdy spoluvlastnictví vzniklo způsobem, který nedovolil spoluvlastníkům ovlivnit svá práva a povinnosti od počátku. (Dashöfer a Schödelbauerova, 2020)

Podle autorky této práce tímto opatřením došlo k dalšímu posílení ochrany vlastnických práv a k omezení možnosti spoluvlastníků uplatnit své předkupní právo v širším spektru případů. Novela tak dále upřesnila a zúžila okruh situací, ve kterých mohou spoluvlastníci uplatnit své předkupní právo, což může mít významné dopady na praxi v oblasti nemovitostí a vlastnických práv.

Předkupní právo vzniká v praxi v souladu s ustanoveními OZ č. 89/2012 Sb., konkrétně zpravidla na základě dohody mezi stranami nebo na základě zákonného uplatnění tohoto práva. V případě rodinného závodu může předkupní právo vzniknout například v situaci, když majitel rodinného závodu (prodávající) rozhodne prodat svůj podnikový podíl nebo samotný závod. V takovém případě mají ostatní spoluvlastníci nebo osoby oprávněné podle zákona právo uplatnit předkupní právo, což jim umožní koupit daný podíl nebo závod za stejných podmínek jako třetí osoba, které byl majitel ochoten prodat. Otázkou je však charakter věcí trvale sloužících provozu rodinného závodu. Z gramatického výkladu i z výkladu starší komentářové literatury vyplývá, že by se mělo jednat o jakoukoliv věc, která trvale slouží provozu rodinného závodu a pouze posledně uvedené je jediným kritériem pro takové určení. (Melzer, 2018)

Tato ustanovení mají podle důvodové zprávy zajistit, že rodinný závod zůstane v držení osoby či osob, které se již aktivně podílely na jeho provozu a rozvoji. Podle autorky má opatření takovou povahu, která by měla udržet celkovou kontinuitu a stabilitu rodinného podnikání a zachovat rodinné hodnoty. Stěžejním problémem spojeným s předkupním právem je poté ta skutečnost, že závod nepodléhá zápisu a tím ani ujednání o předkupním právu. Narozdíl od obchodních korporací, u

kterých je možné ujednání o předkupním právu zapsat do veřejné listiny, která je zveřejněna u rejstříkového soudu. Tento nedostatek veřejné dostupnosti informací může potenciálně znesnadnit třetím stranám, které mají zájem o nabytí vlastnických práv k rodinnému závodu, získání potřebných informací o předkupním právu. Vzhledem k nedostatku dostupných informací o existenci a podmínkách předkupního práva mohou být jednání o převzetí nebo prodeji rodinného podniku složitá a mohou vyvolávat nejasnosti a spory mezi zapojenými stranami. Kromě toho může absence jasných ustanovení týkajících se předkupního práva vést ke zpochybnění platnosti samotného převodu nebo prodeje.

Dalším aspektem, který vyvolává rozpaky, je rozsah osob, na něž se vztahuje předkupní právo v rámci rodinného závodu. Existují rozporné názory ohledně toho, koho lze považovat za aktivního účastníka provozu rodinného závodu a koho nikoli. Otázkou je, zda je vhodné, aby osoba, která se především stará o domácnost a není přímo zapojena do provozu samotného rodinného podniku, získala prostřednictvím uplatnění svého předkupního práva vlastnictví celého rodinného závodu. Jak bylo již uvedeno, primárním záměrem zákonodárce je zajistit, aby vlastnictví rodinného závodu zůstalo v rukou někoho z rodiny, kdo disponuje potřebnými dovednostmi a zkušenostmi získanými aktivním zapojením se do jeho provozu. Proto se autorka práce přiklání k názoru, že by bylo vhodně zvážit úpravu či zúžit okruh osob, které mohou uplatnit předkupní právo, aby se nadále zachoval zájmy a hodnoty rodinného závodu jako celku s udrželo se jeho dlouhodobé trvání. (Hrušáková, 2014)

Přednostní právo týkající se rodinného závodu se týká otázky dědických práv. Podle ustanovení § 704 OZ je třeba rozdělit rodinný závod mezi dědice a přednostní právo na tento závod bude mít ten dědic, který byl aktivně zapojen do jeho provozování.

Dědické právo je oblast práva, která se věnuje procesu přechodu majetku po smrti osoby na jiné fyzické nebo právnické osoby. Toto právo umožňuje přechod majetku buď na základě vlastní vůle zesnulého, vyjádřené ve závěti, nebo prostřednictvím zákona, pokud závěť neexistuje. V tomto druhém případě zákon specifikuje, které osoby mají přednost dědit. Zákon řídící dědické právo stanoví existenci šesti dědických tříd. Pokud se mezi dědici první třídy nenalezne žádný nárok na dědictví, právo na dědění automaticky přechází na osoby ve druhé dědické třídě. V situaci, kdy ani v této třídě není žádný dědic, právo na dědictví se posouvá dál na dědice

třetí třídy a tak dále. V případě, že se v jedné dědické třídě nachází více oprávněných dědiců, rozdělí se majetek zůstavitele mezi ně obvykle v rovných dílech. Tyto třídy jsou obsaženy v ustanovení §§ 1635–1641 OZ.

Tímto přístupem zákonodárce vyjadřuje důležitost účasti dědiců na fungování rodinného podniku a klade důraz na zachování kontinuity podnikání v rámci rodiny. Zákonodárce však neposkytuje další pokyny ohledně stanovení pořadí, pokud existuje více dědiců s nárokem na přednostní právo. Toto pořadí pravděpodobně nehraje roli, neboť by bylo obtížné určit kritéria, podle kterých by se mělo řídit. Hlavním kritériem by nejspíše mohla být práce pro rodinný závod podobně jako u předkupního práva, avšak samotné množství práce nemusí být rozhodující, na rozdíl od podílu na celém podnikání.

V případě, že rodinný závod tvoří součást společného jmění manželů, je nezbytné nejprve vyrovnat toto společné jmění a teprve poté přistoupit k uplatnění přednostního práva k dědění závodu. Toto vyplývá z ustanovení § 700 OZ, které stanovuje přednost manželského majetkového práva před ustanovením rodinného závodu. (Novotný, 2014)

2.8 Zánik rodinného závodu

Obecně lze říci, že rodinný závod zaniká v situaci, kdy již není splněn jeden z charakteristických znaků rodinného závodu, jak je definován v § 700 odst. 1 OZ. Úprava zániku účasti člena na rodinném závodu je poté upravena v § 705 OZ. První odstavce se věnuje situacím, kdy účastenství na rodinném závodu zanikne pro všechny členy rodiny, a to v důsledku převodu vlastnictví jejich rodinného závodu na jinou třetí osobu. Převod je obvykle založen na dobrovolné vůli vlastníka závodu, a to například prostřednictvím smlouvy o koupi závodu či jeho darování. Odstavec se tedy nevztahuje na situace, kdy dojde k zániku vlastnických práv v důsledku úmrtí předchozího vlastníka. (Hrušáková, 2014)

Znamená to tedy, že zcizením neboli převodem zanikne nejen účastenství všech osob, ale zároveň také i závod samotný, jelikož závod již nesplňuje své základní charakteristiky. Otázkou je, zda je opravdu nutné, aby při zániku účastenství nebo převodu vlastnictví na třetí osobu zanikl i závod jako takový. Pro udržení existence rodinného závodu a zachování účasti na něm by mohl být přenos vlastnického práva

povolen pouze osobě, která má podle zákonodárce právo účastnit se provozu rodinného závodu neboli osobě “uvnitř” závodu. V tomto případě mají všechny osoby, kteří se zúčastnili na provozu závodu právo na vypořádání.

Je důležité zhodnotit, zda převod závodu ovlivní stávající rodinné vazby. Pokud ne, tak členové rodiny, kteří byli předtím aktivní v provozu rodinného podniku, budou moci pokračovat ve své účasti. Tím nedojde k ohrožení existence podniku a jeho činnost bude nadále pokračovat bez přerušení. Pokud ale dojde k převodu majetku a nebudou zde nadále přetrvávat stávající příbuzenské vztahy mezi osobami zapojenými do provozu závodu (začnou pracovat třetí osoby nebo se přeruší rodinné vazby mezi stávajícími), dojde k zániku a je nutno osoby vypořádat kromě situace, kdy je majetek převeden uvnitř rodinného podniku a stávající rodinné vazby všech zapojených osob jsou zachovány. (Zuklínová, 2014)

U této otázky se autorka práce staví k názoru, že je nutné rozlišovat mezi převodem vlastnického práva k rodinnému závodu na osobu mimo rodinu a převodem práv právě na člena rodiny, který je již zapojen do provozu podniku. Pokud novým vlastníkem opětovně bude člen rodiny, neexistuje důvod pro zánik účasti ostatních členů v závodu ani pro zánik celého závodu. Ten totiž nadále podle zákona splňuje ustanovení o rodinném závodu. Jedinou mezeru v zákoně, kterou autorka shledává jako za nedořešenou je ta skutečnost, pokud by se převod vlastnického práva uskutečnil z osoby, která byla jako jediná v manželství na osoby v rodině, která v manželství není. V takovém případě by pak rodinný závod nejspíše zanikl, jelikož už fakticky nesplňuje zákonné podmínky a tím i účast ostatních členů a mělo by tak dojít k vypořádání. Proto autorka práce se přiklání k názoru, že by měl zákonodárce rozšířit ustanovení o nesezdané partnerství. Tento krok by měl reflektovat současné společenské změny a zajistit, že definice rodinného závodu bude odpovídat moderním rodinným strukturám a právním standardům.

V případě, kdy jednotlivý člen dobrovolně ukončí svoji součinnost na provozu rodinného závodu, je nezbytné provést majetkové vyrovnání. Podle úvahu ustanovení § 701 OZ, má tento člen rodiny právo na podíl na zisku, na majetku získaném z tohoto zisku a na přírůstcích hodnoty rodinného závodu, které odpovídají kvantitě a druhu práce pro závod jako takový. (Novotný, 2014)

K zániku účastenství se dále pojí ustanovení v § 706 OZ, který upravuje možnost vyplácení nároků členům rodiny ve splátkách, což vychází ze záměru snížit finanční zátěž pro rodinné hospodářství jako takové, zejména v situacích, kdy jsou tyto částky významné. Tato možnost platí pouze v případě, že byla dohodnuta mezi stranami nebo byla schválena soudem na žádost jednoho ze členů rodinného závodu. Soud poté může rozhodnout o neplatnosti této dohody a rozhodnout o jiném způsobu platby, pokud se ukáže, že dohoda nebyla uzavřena, byla nespravedlivá nebo neexistoval rozumný důvod pro takové rozložení plateb. Zuklínová (2014) dále uvádí, že vlastník rodinného podniku má možnost obrátit se na soud a požádat o náhradu projevu vůle bývalého účastníka a přivolení k ujednání o splátkách. Soud může takový požadavek vlastníka přijmout, pokud se ukáže, že existuje rozumný důvod pro platbu ve splátkách. (Zuklínová, 2014)

Zákonodárce klade důraz na peněžní vypořádání, avšak přímo nezakazuje jiný druh vypořádání. Pro rodinný závod je více možností vypořádání a vyplácení, které budou vycházet z rodinné praxe a tradicí a zároveň budou záviset na profilu a velikosti závodu. V praxi často nastává obtížnost dosažení dohody mezi všemi členy rodinného podniku, kteří se na jeho provozu podílejí. Proto při volbě varianty vyplácení je klíčová jejich vzájemná ochota a schopnost dosáhnout dohody mezi sebou. Autorka této práce uvede pro potřeby této diplomové práce příklad odchodného, který se v reálu uskutečnilo v rodinném závodě její rodiny.

V rodinném závodě společně autorka práce pracovala společně s jejími sezdanými rodiči (rodina X) a také společně s tetou a strýcem a jejich dcerou (rodina Y). Otec zastával od začátku rodinného závodu roli vlastníka, který jako jediný vlastnil živnostenské oprávnění. Závod se zabýval provozováním rychlého občerstvení a domácí výroby zmrzliny. Se zvyšujícím se zájmem o naši zmrzlinu se výroba zmrzliny přemístila do jiné části města, kterou měla na starosti po celou dobu rodina Y. Po dlouhou dobu rodina fungovala jako soudržný celek, avšak situace se změnila v okamžiku, kdy došlo k rozvodu strýce a tety, což vedlo k celkovému narušení rodinné soudržnosti. Tato změna přinesla dlouhodobé přerušení výroby zmrzliny, která byla primárním rodinným podnikáním. Celá rodina Y se rozhodla, že ukončí svoji účast a již nebudou součástí rodinného závodu. Následně pak došlo k dohodě mezi vlastníkem závodu (otcem autorky) a členy, kteří závod dobrovolně opustili a peněžnímu vypořádání všech třech členů. Závod nadále funguje současně s pěti

členy, kdy otec autorky se považuje stále za vlastníka závodu, vlastní živnostenské oprávnění společně s autorkou a nadále jsou zde tři spoluvlastníci, z nichž dva se podílejí na provozu rodinného závodu přímo a dva spoluvlastníci, prarodiče autorky, kteří v případě autorky potřeby pečují o vnoučata. Je nutno podotknout, že závod se nyní primárně zaměřuje na prodej rychlého občerstvení a zmrzliny, která se již vyrábí v jiném podniku a tím se uvolnil prostor pro rozšíření segmentu (druhu) zmrzliny.

2.9 Zdanění příjmu z činnosti v rodinném závodě

Podle zákona č. 586/1992 Sb. zákona o daních z příjmu v § 13 odst. 1 b jsou členové rodiny, kteří se účastní provozu rodinného závodu, považováni za spolupracující osoby. Toto ustanovení umožňuje rozdělit příjmy a výdaje na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů mezi tyto členy rodiny a vlastníka podniku. Podíly na příjmech a výdajích musí být pro všechny spolupracující osoby stejné, jak stanoví toto ustanovení. Pro daně z příjmů je klíčová forma rodinného závodu. V této diplomové práci autorka popisuje situaci, kdy je rodinný závod oficiálně provozován a vlastněn členem rodiny, který je samostatně podnikající fyzickou osobou. Příjem tohoto člena rodiny z provozování tohoto závodu je poté příjmem ze samostatné činnosti. (Koudelka, 2016), (Podnikatel.cz, 2015)

Příjmy a výdaje jsou rozdělovány tak, aby podíl příjmů a výdajů spolupracujících osob nepřesáhl 30 % z celkové částky. Pokud příjmy převyšují výdaje, rozdíl nesmí být vyšší než 180 000 Kč za dané zdaňovací období, přičemž za každý započatý kalendářní měsíc spolupráce může být maximálně 15 000 Kč. Pokud je spolupracující osobou manžel, pak se příjmy a výdaje rozdělují tak, aby podíl manželovy části nepřekročil 50 % z celkové částky. Omezení přebytku příjmů nad výdaji je v tomto případě 540 000 Kč za zdaňovací období, s maximální částkou 45 000 Kč za každý započatý kalendářní měsíc spolupráce. (Koudelka, 2016), (Marková, 2015)

Členové rodiny, kteří se podílejí na provozu rodinného závodu a jsou považováni za spolupracující osoby ve smyslu zákona o daních z příjmů, jsou povinni se registrovat k platbám sociálního zabezpečení u České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a k platbám zdravotního pojištění u své zdravotní pojišťovny. Platby minimálních záloh, doplatky a další platby jsou typově stejné jako u samostatně výdělečně

činných osob (OSVČ), přičemž to závisí na tom, zda se jedná o hlavní nebo vedlejší činnost. (Koudelka, 2016), (Škubal, 2015)

Spolupracující osoba, která je tedy považována za OSVČ, musí podat žádost o registraci k dani z příjmů fyzických osob a následně oznámit zahájení spolupráce ČSSZ a své zdravotní pojišťovně. Tyto kroky je třeba provést v době zahájení spolupráce, nikoli až při podání přehledu o příjmech a výdajích. (Koudelka, 2016)

Pro úplnost výkladu týkajícího se daně z příjmu je důležité zdůraznit, že při rozdělování příjmů a výdajů není možné zahrnout dítě, které ještě nedokončilo povinnou školní docházku, dítě, na které je v daném kalendářním měsíci uplatňováno daňové zvýhodnění jako vyživované dítě, manžela, pokud na něj byla uplatněna sleva na manžela, a také poplatníka, který v daném zdaňovacím období zemřel. Tyto osoby nejsou zahrnuty do rozdělení příjmů a výdajů v rámci rodinného závodu. (Koudelka, 2016)

3 Případová studie

Případová studie je rozdělena do dvou částí, přičemž první z nich je zaměřena na analýzu rozhodnutí, Nejvyššího správního soudu (dále jen NSS) sp. zn. 6 Ads 46/2013-4 ze dne 13. února 2014, který se ve své části dotýká institutu rodinného závodu a institutu nelegální práce. Druhá část poté obsahuje komparaci rodinného závodu Občerstvení u Jezírka v Liberci a rodinné obchodní korporace Sollucco, s.r.o., v níž se syn společníků, nyní již bývalý zaměstnanec společnosti, podílí na provozu výše zmíněného rodinného závodu. V rodinném závodě je vlastníkem otec autorky této diplomové práce a autorka se sama podílí na účasti provozu tohoto závodu. Součástí této části práce je analýza použitelnosti ustanovení o rodinném závodě v praxi na společnosti Sollucco, s.r.o.

Pro detailní analýzu rodinného závodu byla autorkou práce realizována dotazníková studie, oslovující 60 podnikatelů, včetně těch, kteří podnikají v rodinném kontextu i mimo něj. Výsledky tohoto průzkumu jsou začleněny v příloze 1 dané práce. Respondenti tohoto šetření jsou převážně obchodní partneři autorky, působící zejména v gastronomii a pohostinství, ale zahrnují také subjekty z oblasti pojišťovnictví a dalších zprostředkovatelských služeb. Dotazník byl rozeslán na e-mailové adresy 60 vybraných podnikatelů, z nichž 53 se průzkumu skutečně zúčastnilo.

3.1 Analýza rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 46/2013-4

Autorka této diplomové práce se rozhodla analyzovat případ, který považuje za zlomový z několika důvodů. Prvním z nich je skutečnost, že se týká interpretace právních norem v kontextu oblasti rodinného podnikání a občanské výpomoci. I přes to, že v době, kdy se případ odehrál, nebyl OZ č. 89/ 2012 Sb. účinný, avšak byl již platný, což naznačuje jeho relevanci a významnost v právním prostředí.

Druhým důvodem, proč autorka práce považuje případ za zlomový, je konkrétní situace žalobkyně, která vykonávala práci bez platné smlouvy nebo dohody podle pracovněprávních předpisů se svým zaměstnavatelem. Krajský soud v Brně původně tento stav označil jako výkon nelegální práce. Avšak rozhodnutí NSS, který shledal možnost nahrazení občanské výpomoci pomocí ustanovení o rodinném

závodě, představuje zásadní obrat v právní interpretaci daného případu. Ilustruje potenciál a výzvy při adaptaci právních norem na měnící se společenské podmínky a potřeby. Tímto způsobem případ přispívá k vývoji a aktualizaci právního rámce tak, aby lépe odpovídal současným podmínkám. Zároveň rozhodnutí NSS v případě týkajícím se aplikace ustanovení o rodinném závodě přineslo zásadní změnu do právního rámce v oblasti rodinného podnikání.

Rozhodnutí NSS sp. zn. 6 Ads 46/2013-4 ruší rozhodnutí Krajského soudu v Brně (dále jen krajský soud). Krajský soud zamítl žalobu žalobkyně (identifikována v textu dále) proti rozhodnutí č. j. 5441/9.30/12/14.3-RZ, Státního úřadu inspekce práce ze dne 13. 8. 2012 na základě něhož uložil žalobkyni pokutu ve výši 15 000 Kč za výkon nelegální práce podle ustanovení § 5 písm. e), bod 1 zákona o zaměstnanosti, když na 3. 4. 2012 při kontrole vykonané v provozovně kontrolované osoby vykonávala pracovní činnosti mimo pracovněprávní vztah spočívající v práci prodavačky textilu. Následně na základě včas podané kasační stížnosti stěžovatelky, kterou uznal NSS jako důvodnou, zrušil rozhodnutí krajského soudu společně s rozhodnutím Státního úřadu inspekce práce a vrátil případ k dalšímu řízení, protože správní orgán neprokázal žádným hodnověrným způsobem existenci vztahu podřízenosti a nadřízenosti mezi stěžovatelkou a její tetou. NSS dále rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti celkem 30 264 Kč k rukám zástupce žalobkyně.

Dne 3. dubna 2012 provedl Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj (dále též "oblastní inspektorát") kontrolu v prodejně textilu. Tuto prodejnu vlastní podnikající fyzická osoba T. M. T. N. (osoba zúčastněná na řízení). Kontrola byla zaměřena na dodržování povinností vyplývajících ze zaměstnaneckých vztahů, pracovní doby a odpočinku, v souladu s právními předpisy v § 126 odst. 2 zákona o zaměstnanosti. Zvláštní pozornost byla věnována tomu, zda dochází k umožňování nelegální práce. Během kontroly byla přítomna paní H. T. N. (žalobkyně), neteř majitelky prodejny, která podle zjištění kontrolního pracovníka obsluhovala zákazníky, prováděla pokladní úkony a vydávala zboží bez pracovní smlouvy.

Zákon o zaměstnanosti poprvé definoval nelegální práci v § 5 písm. e). Novela zákona o zaměstnanosti č. 382/2008 Sb., účinná od 1. ledna 2009, tuto definici

zpřísnila. Podle novely je nelegální práce situace, kdy fyzická osoba nevykonává závislou práci pro zaměstnavatele na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy, pokud se nejedná o manžela nebo dítě této fyzické osoby. Dále se za nelegální práci považuje, když cizinec nevykonává práci pro PO nebo FO na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy. Taktéž se jedná o nelegální práci, když cizinec vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo v rozporu s povolením k dlouhodobému pobytu podle zelené karty. (Jouza, 2023)

Oblastní inspektorát zahájil správní řízení proti paní H. T. N. kvůli podezření z výkonu nelegální práce pro svoji tetu. Žalobkyně tvrdila, že nebyla ve vztahu podřízenosti ke své tetě, neměla stanovenou pracovní dobu a nebyla odměňována za svou výpomoc. Tyto argumenty však nebyly přijaty, a inspektorát uložil v květnu 2012 žalobkyni pokutu ve výši 15 000 Kč a náklady správního řízení ve výši 1 000 Kč.

Podle § 2 zákoníku práce je závislá práce definována jako práce vykonávaná osobně ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance podle pokynů zaměstnavatele. Veškeré charakteristiky závislé práce byly v tomto případě splněny, neboť žalobkyně pracovala jako prodavačka v provozovně paní T., když ta nebyla na pracovišti přítomna. Paní T. ani nepopřela, že žalobkyně ji v době nepřítomnosti vypomáhala a plnila funkci prodavačky. Soud má za to, že bylo splněno i ustanovení uvedené v § 2 zákoníku práce, která stanoví, že závislá práce je odměňována mzdou, platem nebo jinou odměnou za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době a na pracovišti zaměstnavatele nebo na jiném dohodnutém místě. Žalobkyně prodávala zboží v provozovně paní T. během doby, kdy ta nebyla přítomna, a to v pracovní době stanovené pro pokrytí její nepřítomnosti. Práce probíhala na pracovišti zaměstnavatele, a soud neměl pochybnosti o tom, že žalobkyně byla odměňována svou tetou. (Tomšej, 2021)

Žalobkyně dále tvrdila, že krátkodobá pomoc, jakou poskytovala, není ničím mimořádným, podobně jako když majitel jedné provozovny pomáhá majiteli sousední provozovny. Žalobkyně si ve svých tvrzeních sama odporuje a to tím, když na jednu stranu uvedla, že se jednalo o výpomoc v rámci rodiny, kdy nebyla ve vztahu podřízenosti, ale na druhou stranu vypověděla, že se jednalo o činnost, která

byla vykonaná na základě ústně uzavřené příkazní smlouvy, ve které se dle § 724 OZ č. 89/2012 Sb. zavázala pro tetu obstarat nebo vykonat jinou činnost. Nicméně, činností, jako je obsluha zákazníků, kasírování peněz a výdej zboží, nelze zařadit pod pojem "jiná činnost". Tyto činnosti, které žalobkyně vykonávala osobně dne 3. dubna 2012, jménem kontrolované osoby a podle jejich pokynů, v rámci vztahů nadřízenosti a podřízenosti, splňují definici závislé práce stanovené v § 2 zákoníku práce. Z tohoto důvodu nelze v tomto případě aplikovat ustanovení OZ č. 89/2012 Sb. (Vlachová, 2021)

Autorka práce se ztotožňuje s názorem oblastního inspektorátu, že podle gramatického výkladu názvu "příkazní smlouva" lze usuzovat, že v této dohodě dochází k udělení nějakého příkazu nebo pokynu a jasně se vymezuje, kdo je v tomto vztahu nadřízený a kdo podřízený. Tento aspekt je v rozporu s tvrzením žalobkyně, že zde neexistoval vztah nadřízenosti a podřízenosti. (Novotný, 2017)

Krajský soud v Brně shledal daný případ jako výkon nelegální práce, neboť žalobkyně vykonávala práci bez jakékoli platné smlouvy nebo dohody podle pracovněprávních předpisů se svým zaměstnavatelem (tetou). Krajský soud případ uzavřel 15. května 2013 a zamítl žalobu žalobkyně, neboť nebyla důvodná, a to v souladu s ustanovením § 78 soudního řádu správního.

Žalobkyně podala včas kasační stížnost proti rozsudku krajského soudu, kde tvrdila, že své tetě poskytovala pouze výjimečnou výpomoc. Kasační stížnost je speciálním prostředkem pro opravu chyb v právních otázkách nebo postupech v celém procesu. Lze ji použít proti rozhodnutí krajského soudu ve věci samé nebo významným částem procesu, jako je zamítnutí návrhu. Podání kasační stížnosti musí být podloženo specifickými důvody, jako je nezákonnost či vadný průběh řízení. Lhůta pro podání kasační stížnosti je dva týdny a nelze ji promlčet. Pokud obsahuje nedostatky, lze je odstranit do jednoho měsíce. Kasační stížnost se podává u NSS a vyžaduje zastoupení advokátem. (Potěšil, 2022)

NSS zjistil, že kasační stížnost je přípustná a musel nejprve vyřešit otázku definice závislé práce, než mohl posoudit, zda krajský soud správně zhodnotil důkazy. Soud však zatím neprojednal, zda by měl přehodnotit vymezení závislé práce v souladu

s novou zákonnou definicí z roku 2011. Stávající judikatura může být zachována s ohledem na interpretaci Soudního dvora Evropské unie v této otázce.

Účelem novely definice závislé práce je zřejmě odlišit závislou práci od jiných činností, což je zejména důležité, když správní orgán posuzuje, zda zaměstnavatel nesplnil svou povinnost umožnit zaměstnanci vykonávat závislou práci v rámci pracovněprávního vztahu, který je k tomu určen. Nelegální práce je bezpochyby závažným a široce rozšířeným negativním jevem ve společnosti. Pro orgány inspektorátu práce představuje prokazování znaků jako je trvalost nebo vztah podřízenosti vůči zaměstnavateli v konkrétních případech velmi obtížný úkol. (Potěšil, 2022)

Stěžovatelka se během jednání hájila tvrzením, že poskytovala své tetě občanskou výpomoc. Tento termín, známý jako občanská výpomoc, sice v současné době není v žádném platném právním předpisu definován, ale byl dříve obsažen v zákoně č. 40/1964 Sb., ObčZ, ve znění účinném do 31. prosince 1991. Tento zákoník občanskou výpomoc charakterizoval jako: *„Jestliže občan pro jiného občana na jeho žádost provede nějakou práci, poskytne mu půjčku anebo mu jinak vypomůže, jde o občanskou výpomoc.“* (Holub a Bičovský, 1984)

V současné době lze tuto občanskou výpomoc nahradit právě pomocí ustanovení o rodinném závodě, které by se dalo aplikovat v případě, kdy by alespoň jedna z osob, které se na provozu provozovny s textilem účastnily byly ve svazku manželském. V tomto daném případě není jisté, zda stěžovatelky teta byla ve svazku manželském, který je stále povinnou podmínkou pro existenci rodinného závodu. Rodinný závod počítá jak se soustavnou prací členů rodiny, tak i jejich odměňování formou podílu na zisku. Tyto instituty, ať už historické či současné, reflektují skutečnost, že vzájemná lidská pomoc je nedílnou součástí sociální reality, kterou právo nemůže ignorovat či popírat. Jedná se o přirozené a žádoucí vztahy, které by neměly být demokratickým právním systémem sankcionovány. NSS musel konstatovat, že Krajský soud v Brně zatížil své rozhodnutí vadou, která mohla vést k nezákonnému rozhodnutí ve věci samé. Na základě zjištěné vady NSS nevyhnutelně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně a současně anuloval rozhodnutí žalovaného Státního úřadu inspekce práce, a to ke dni 13. 2. 2014. Základní motivací autorky diplomové práce pro výběr tohoto zlomového případu byla právě vada v rozhodnutí

krajského soudu. Autorka chtěla upozornit na to, že za podmínek, kdy legislativa již obsahovala ustanovení o rodinném závodě v OZ č.89/2012 Sb. nebo definici občanské výpomoci v ObčZ č. 40/1964 Sb., by takovéto pracovní uspořádání nemělo být předmětem sankcí ze strany inspektorátu nebo krajského soudu.

3.2 Komparace rodinného závodu s rodinným podnikem Sollucco, s. r. o.

Druhá část případové studie je zaměřena na porovnání provozování rodinného závodu Občerstvení u Jezírka v Liberci, v němž je vlastníkem otec autorky této diplomové práce a autorka se sama podílí na účasti na provozu rodinného závodu a rodinného podniku Sollucco, s.r.o., v Nymburce, který byl založen před 17 lety dvěma společníky. Současnými majiteli (jednateli) jsou manželé Eva a Petr Královi. Ve společnosti zároveň pracoval syn majitelů, který byl v podniku zaměstnán společně ještě s další zaměstnankyní, která ve společnosti působí dodnes. Je důležité zmínit, že v průběhu vypracovávání této diplomové práce došlo ke změnám v personální struktuře společnosti a přerušení vztahů, tudíž nebylo možné získat odpovědi na rozhovor od majitelů společnosti, ale od jejich syna, který byl v podniku zaměstnán do ledna 2024. Syn majitelů se současně podílí na provozu výše zmíněného rodinného závodu v Liberci, kde zastává investiční funkci nutnou pro chod rodinného závodu.

Cílem případové studie bylo posoudit možnost aplikace ustanovení o rodinném závodě na společnost Sollucco, s.r.o. a zhodnotit povědomí veřejnosti o tomto právním institutu. K dosažení výzkumných cílů byl využit kombinovaný přístup, zahrnující podrobný rozhovor s bývalým zaměstnancem společnosti Sollucco, s.r.o., a dotazníkovou metodu. Dotazník byl distribuován mezi podnikatele, kteří podnikají buď v rámci rodiny nebo rodinného závodu, nebo mimo tento kontext. Na základě analýzy odpovědí byla provedena komparace obou forem podnikání a vyhodnocení jednotlivých aspektů.

Společnost Sollucco, s.r.o. je zapsána do obchodního rejstříku od 10. května 2006, vedená u Městského soudu v Praze. Své sídlo má vedené v Nymburce, Náměstí Přemyslovců 40/6, 288 02, IČO 27452344. Jedná se o společnost, která je na základě zápisu do registru České národní banky způsobilá vykonávat činnost zprostředkování pojištění. Specializují se na firemní pojištění a pojištění vozových

parků. Co se týče personální struktury, ta se od doby jejího vzniku měnila až na jednatele společnosti, Petra Krále, který se působí od počátku až doposud. V současné době zde pracují oba majitelé současně s dvěma zaměstnankyněmi, které nejsou v přímém příbuzenském vztahu k majitelům.

Rodinný závod Občerstvení u Jezírka působí již patnáct let a vlastníkem je Pavel Duben, který podniká na základě živnostenského listu. V den jeho vzniku se nejednalo o rodinný závod, ale o rodinný podnik, na jehož provozu se členové rodiny podíleli společně, a to především manželka společně se sestrou vlastníka a jejím manželem. Z pohledu autorky se jednalo již o výše zmíněnou občanskou výpomoc, a nikoliv o porušování zákona o zaměstnanosti. Po účinnosti OZ č. 89/2012 Sb., vznikl rodinný závod automaticky, jelikož splňoval všechny znaky v ustanovení o rodinném závodě.

Osobní rozhovor je rozdělen do dvou částí, kde v první části autorka práce seznamuje majitelů syna s úpravou rodinného závodu pro potřebu správných odpovědí na otázky a druhá část obsahuje 9 okruhů, které souvisí s rodinným podnikáním. První část není v této práci uvedena a druhá část je doslovným překladem rozhovoru mezi autorkou práce a synem majitele, který je přiložen v samostatné příloze k diplomové práci.

3.2.1 Výhody a nevýhody rodinného podniku od podniku, který nemá charakter rodinného podnikání

V rozhovoru se synem společníků vyplývá, že časová flexibilita, rychlá komunikace a orientace na zákazníka patřilo mezi přínosy rodinného podnikání. Podle autorky této je v rodinném podnikání více výhod, avšak musí rodina fungovat jako celek. Ze zkušeností s rodinným závodem v Liberci patří mezi další výhody důvěra, vzájemná úcta členů a stabilní kultura a zázemí. Tyto aspekty vnímá pro dlouhodobé fungování rodinného závodu jako nejdůležitější a neumí si bez nich provoz představit. Je důležité, aby vlastník rodinného podniku nebo rodinného závodu byl schopen aktivně řešit tyto potenciální konfliktní situace, které mohou v pracovním prostředí nastat. Pokud vlastník nebo vlastníci nebudou vytvářet podmínky pro efektivní fungování podniku a udržení rodinné harmonie, může to poté vést k celému

rozpadu rodinného závodu nebo rodinného podniku, a především zničení rodinných vztahů.

Autorka práce je sice členem rodinného závodu, kde vlastníkem je její otec, ale svůj primární zdroj příjmu má z nerodinného podniku a tuto skutečnost vnímá ze subjektivního hlediska jako správnou. Podle autorky je někdy pro člověka lepší se soustředit na své pracovní úkoly bez vnějšího tlaku nebo zasahování osobních vztahů. Tato objektivita pak může vést k osobnímu seberozvoji a motivaci. Zároveň pokud lidé pochází z různých rodinných a kulturních prostředí, přinášejí do podniku široké spektrum perspektiv a přístupů, což může podporovat kreativitu a inovace. (Průcha, 2008)

3.2.2 Nevýhody pro vlastníka rodinného závodu

Jako hlavní nevýhodu pro vlastníka vnímá podle vlastních zkušeností syn společníků právo členů rodiny, kteří se podílejí na provozu závodu, spolurozhodovat o jeho fungování a podílet se na příjmech a ziscích. Tento fakt považuje za potenciálně komplikovaný, zejména pokud jde o rozhodování o výplatách a rozdělení zisku. Sám si ani neumí představit, jak by se toto ustavení nich v podniku aplikovalo. Podle něj by se tato skutečnost měla řídit rodinnou praxí a tradicemi a každý rodinný závod by si měl podíly stanovit sám.

Autorka této práce nevidí až takový problém v určování podílu zisku, který připadá každému členovi. Samozřejmě si je vědoma, že existují různé typy rodinných závodů, kde mohou vznikat problémy při rozdělování zisku a přírůstkách. Proto je důležité zavést jasný mechanismus pro rozhodování o rozdělení zisku, který bude respektovat zájmy všech členů rodiny. To může zahrnovat pravidelná setkání rodiny, kde se členové rodiny mohou dohodnout na konkrétních podmínkách a postupech rozdělování zisku. Je důležité klást důraz na to, aby se členové rodiny cítili zapojeni do procesu rozhodování a respektovali stanovená pravidla. Otevřená komunikace a respektování názorů a přínosů každého člena rodiny mohou napomoci k vybudování harmonického rodinného závodu, kde všichni členové budou spokojeni. Tohle vše podle autorky práce neobejde bez vzájemného respektu a úcty mezi všemi členy, což považuje autorka práce za základní pilíře fungování rodinného závodu.

3.2.3 Spolupráci pouze s členy rodiny bez třetích osob ve společnosti Sollucco, s.r.o.

Společnost Sollucco, s.r.o. je aktuálně tvořena celkem dvěma zaměstnankyněmi a majiteli společnosti a ani jedna ze zaměstnankyň není v příbuzenském vztahu k majitelům. Dle odpovědi z rozhovoru, společnost není schopna fungovat výhradně s rodinnými členy, a to kvůli omezené nabídce potenciálních pracovníků, kteří by mohli být do podniku zapojeni. Navíc v oboru, ve kterém společnost podniká, je potřeba složit zákonem stanovené zkoušky, bez kterých se činnost nesmí vykonávat. I tato skutečnost snižuje možnosti zapojit další členy do podnikání.

3.2.4 Nárok zaměstnanců na ve společnosti Sollucco, s.r.o.

Syn majitelů si nedokáže představit, jak by takové spravedlivé rozdělení zisku u nich vypadalo. Jak již bylo zmíněno, pro majitele je výhodnější stanovit pevnou složku mzdy v pracovní smlouvě a podle jejich uvážení zvolit prémie pro zaměstnance například před období Vánoc nebo před letními prázdninami. Zároveň by však uvítal, pokud by v době jeho zaměstnání byl odměňován i za dobře odvedenou práci například procentem z výdělku nebo jinou formou odměňování, což by mohlo vést k jeho lepší výkonnosti a spokojenosti.

Autorka této práce navrhuje jedno z možných řešení, které přejímá z vlastní praxe, a to je zavedení systému provizí nebo podílů ze zisku pro aktivní členy rodiny, který se bude určovat na základě jasně definovaných kritérií, jako je například výkonnost, produktivita nebo splnění stanovených cílů. Takový přístup by mohl motivovat členy rodiny k většímu nasazení a účasti v pracovních procesech, což by mohlo vést k celkovému zvýšení výkonnosti a efektivity podniku. Navrhované změny by měly být předmětem dohody a diskuse mezi všemi členy rodiny, aby bylo dosaženo co největšího konsenzu a zajištěna dlouhodobá udržitelnost rodinného závodu.

3.2.5 Společné rozhodování o záležitostech mimo obvyklé hospodaření ve společnosti Sollucco, s.r.o.

Rozhodování o záležitostech mimo obvyklé hospodaření, například o strategických rozhodování nebo jiných záležitostech týkající se budoucnosti podniku či strategického plánování, je v plné kompetenci majitelů a nebylo možné společně rozhodnutí či problém diskutovat. Tento fakt může na zaměstnance působit nadřazujícím a svazujícím dojmem. Autorka této diplomové práce zastává názoru, že rodinné společnosti, by měli využívat tzv. demokratický styl⁷ rozhodování. Tento styl je typický tím, že zaměstnanci pravidelně sdělují své názory a případné obavy svým majitelům a ti se podle těchto vyjádření finálně rozhodnou.

Někomu tento styl rozhodování může vyhovovat, avšak v případě rodinného závodu by se měli členové rodinného závodu pravidelně scházet a diskutovat strategické otázky a jiné záležitosti mimo obvyklé hospodaření. Důležité je opět, aby členové měli možnost vyjádřit své názory a aby celé rozhodování bylo spravedlivé. V takovém případě by měl tento přístup posílit důvěru mezi všemi členy vůči vlastníkovi a zapojit všechny osoby do rozhodování.

3.2.6 Souhlas všech členů k převodu účastenství ve společnosti Sollucco, s.r.o. na jiného člena rodiny

V případě převodu účastenství na jiného člena by mělo být podle autorky i podle syna společníků konzultováno se všemi členy rodinného závodu. Absence komunikace a respektu k jednotlivým členům může vést k nepříjemným situacím, které mohou vést k odchodu stávajících členů v případě, že s novým členem nesouhlasí. Proto je nutné, aby při každém rozhodnutí o převodu účastenství na jiného člena docházelo k otevřené a transparentní diskusi, v níž budou všichni členové rodiny respektováni a jejich názory brány v potaz. To by mělo platit i v jiných rodinných společnostech.

3.2.7 Přednostní a předkupní právo ve společnosti Sollucco, s.r.o.

Z rozhovoru vyplývá, že otázka přednostního či předkupního práva při změně vlastníka je pro syna majitelů citlivým tématem. Není zcela jasné, zda by se

⁷ Demokratický styl neboli participační podněcuje diskusi a účast, je to vynikající styl pro organizaci zaměřenou na kreativitu a inovace. Zároveň má sílu zvýšit a udržet morálku. Vyžaduje také menší manažerský dohled, protože zaměstnanci jsou obvykle součástí rozhodovacích procesů a vědí, co mají dělat. (

přednostní právo využilo v případě změny vlastníka v daném podniku, zejména v kontextu nedávných událostí v rodině a možného budoucího vstupu jiných členů rodiny do podniku. V případě rodinného závodu, ve kterém je autorka práce také členem bude nejspíše přednostní právo uplatněno, protože je autorka práce jediná dcera vlastníka a všichni ostatní členové rodiny jsou s touto skutečností seznámeni, aby se předešlo případným konfliktům.

3.2.8 Nárok na vypořádání při zániku pracovního poměru ve společnosti Sollucco, s.r.o.

Syn společníků sdělil, že v jeho případě nemohlo dojít k vyplacení ani k poskytnutí jiné formy kompenzace než peněžního vyplacení, například převodu stávajícího pojistného kmene, jelikož byl v zaměstnaneckém poměru. Tato situace naznačuje, že v rodinném závodu mohou být uplatňovány nekonvenční metody vyplácení, které se mohou odlišovat od standardních postupů v běžných společnostech. Je tedy klíčové, aby byla stanovena pravidla a postupy týkající se vyplácení členům rodinného závodu v různých situacích, aby se minimalizovaly případné problémy a zajistila spravedlnost a rovnost v rámci celého závodu.

3.3 Shrnutí případové studie

Již v průběhu rozhovoru bylo zřejmé, že u společnosti Sollucco, s.r.o., se použití o rodinném závodu ukázalo jako nevhodné vzhledem k tomu, že existence obchodní korporace sama o sobě vylučuje použití ustanovení o rodinném závodě. Společnost vznikla podepsáním zakladatelské listiny společníky a je nezbytné, aby majitelé měli jasně definované pracovní podmínky a práva zaměstnanců, které jsou zajištěny prostřednictvím pracovních smluv i v případě členů rodiny. Zároveň ve společnosti rozhodují převážně majitelé společnosti, kteří téměř ve všech záležitostech rozhodují bez zapojení ostatních zaměstnanců, což opět neodpovídá ustanovení o rodinném závodě. Co je ale nutné podotknout, že ustanovení o rodinném závodě sice definuje výčet členů rodiny, kteří se mohou podílet na provozu rodinného závodu bez pracovních smluv, ale nezakazují vlastníkově rodinnému závodu, aby si najal třetí osobu pro výkon určité činnosti na základě smlouvy o spolupráci nebo jiné

formy smlouvy. Může se například právě jednat o externí účetní nebo v případě rodinného závodu v Liberci o výrobce (distributora) domácí zmrzliny.

Majitelův syn si sám představuje využití ustanovení o rodinném závodu na jeho současné rodině v budoucnu, kde by se nadále pokračovalo v rodinném závodu v Liberci. Ale sám zhodnotil, že některé skutečnosti nebo ustanovení by měly být alespoň upřesněny nebo upraveny, aby nevznikaly řešení stěžejních situací případné spory.

Pro komplexní zhodnocení úpravy rodinného závodu byl autorkou práce proveden dotazníkový průzkum, který oslovil široké spektrum podnikatelů, zahrnující jak ty působící v rodinném prostředí, tak i ty, kteří podnikají mimo rodinný rámec. Tento dotazník včetně odpovědí je uveden v příloze 1 této práce. Podnikatelé jsou převážně obchodními partnery autorky této práce, kteří podnikají buďto v oboru gastronomie nebo pohostinství, ale také v oboru pojišťovnictví či jiných zprostředkovatelských oborech. Z odpovědí z dotazníku vyplývá, že mnoho respondentů, včetně těch, kteří podnikají s rodinou, má jen omezené povědomí o úpravě rodinného závodu nebo o ní neví vůbec. Tato situace nasvědčuje právě té potřebě zvýšení povědomí o tomto právním institutu v podnikatelském prostředí. Mnozí respondenti vyjádřili názor, že úprava rodinného závodu by měla být více propagačně podpořena, aby se dostala do povědomí veřejnosti a získala si tak větší oblibu a přijetí. Tato zjištění naznačují, že existuje prostor pro zlepšení informovanosti v oblasti právní úpravy rodinného závodu nebo také nad celou existencí celého právního institutu v OZ.

Pro získání odpovědí na výzkumnou otázku o povědomí o rodinném závodu veřejnosti bylo realizováno dotazníkové šetření prostřednictvím online dotazníku. Dotazníkové šetření bylo provedeno zasláním přímého odkazu na emailovou adresu 60 respondentům, z nichž 53 se skutečně zúčastnilo. Většinu respondentů tvořili jedinci ve věku 41-65 let, převážně majitelé společností a spoluvlastníci rodinných živností. Dotazník obsahoval celkem devět otázek, z nichž pět se týkalo specifických aspektů rodinného závodu, tři obecného rodinného podnikání a jedna byla zaměřena na věk respondentů. Z výsledků vyplynulo, že pouze dva respondenti měli povědomí o existenci a fungování rodinného závodu, zatímco většina respondentů o této možnosti nevěděla, přestože jejich podnikání je k tomuto

institutu velmi blízké. Co se týče vnímání výhod rodinného závodu, většina respondentů uvedla skutečnost, že pouze jeden člen rodiny potřebuje mít živnostenské oprávnění, zatímco ostatní mohou podnikat bez něj.

Respondenti dotazníkového šetření rovněž identifikovali další výhody spojené s rodinným závodem. Mezi ně patří ochrana členů rodiny, kterou legislativa poskytuje formou předkupních nebo přednostních práv, jakož i dalších práv vyplývajících z tohoto ustanovení. Ohledně využitelnosti ustanovení o rodinném závodu v konkrétních oblastech podnikání, respondenti uvedli, že by tento model byl vhodný zejména pro rodinné restaurace, hotely nebo například rodinné řemeslné živnosti. Celkově vnímali respondenti úpravu jako užitečnou, avšak by ji upravili či pozměnili, aby se nejevilo ustanovení veřejnosti jako komplikované či v praxi nevyužitelné.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo podrobně představit a analyzovat právní úpravu rodinného závodu a související aspekty jeho provozu. V průběhu vypracování se autorka snažila odpovědět na následujících pět výzkumných otázek, které tuto práci provázely.

1. Je právní úprava rodinného závodu v České republice dostatečně určitá a jaké bude využití tohoto institutu v praxi?
2. Co bylo příčinou či inspirací k zavedení tohoto institutu do českého právního systému?
3. Jak vnímá široká společnost a rodinné podniky tento nový institut?
4. Byla by alternativně podnikatelská činnost vykonávaná společností Sollucco, s. r. o. realizovatelná prostřednictvím formy rodinného závodu v praxi?
5. Jaké výhody a nevýhody vnímá syn majitelů podniku ve využívání právní úpravy rodinného závodu?

Kvůli existujícím nejasnostem a kritikám právní úpravy rodinného závodu, mimo jiné zmíněných také v komentářích k OZ, mohou některé části práce vyvolávat polemiku, což bylo záměrem této diplomové práce. Kromě toho je třeba poznamenat, že pro některé aspekty zkoumané problematiky neexistují v České republice žádná podrobnější legislativní úprava ani navazující judikáty, které by mohly být využity jako zdroje pro účely této diplomové práce. Tento nedostatek legislativního a judikaturního rámce komplikovalo analytický proces a přesnou interpretaci právní úpravy rodinného závodu.

Při analýze nového právního institutu rodinného závodu lze identifikovat několik problematických aspektů. Tento institut postrádá historický kontext a vychází především ze zahraničních právních pramenů, což komplikuje jeho aplikaci v českém právním prostředí. Soudy tak mají omezené možnosti při řešení problémů s ním souvisejících, jelikož jim chybí předchozí judikatura nebo praxe. Tento nedostatek informací a zdrojů jenom posiluje názory kritiků tohoto ustanovení, protože po celou dobu své existence není oblíbené ani v legislativním, ani v podnikatelském prostředí. I když tato úprava zaručuje ochranu práv členů proti vlastníkovu závodu, dosud se nikdo veřejně nepokusil o uplatnění těchto práv.

Současná právní úprava se zaměřuje pouze na určité aspekty rodinného závodu, zejména na osoby zapojené do jeho provozu, a opomíjí některé klíčové otázky. V této části analýzy byly vyzdvíženy pouze nejzásadnější problémy, zatímco další problematické oblasti jsou podrobněji rozebírány v textu diplomové práce.

Hlavním problémem, který autorka práce a kritici současné úpravy rodinného závodu identifikují, je omezení vlastníka rodinného závodu v jeho vlastnických právech. Zákon omezuje vlastníka v možnosti rozhodovat o záležitostech mimo běžné hospodaření, včetně práva na zastavení provozu závodu, které lze provést pouze kvalifikovanou většinou osob zúčastněných na provozu rodinného závodu. Toto omezení může vést k situaci, kdy osoby zúčastněné na provozu rozhodnou o zastavení závodu, aniž by měl vlastník možnost toto rozhodnutí zvrátit. Toto omezení lze považovat za velmi problematické, jelikož vlastnické právo má povahu absolutního práva, které chráněno právem ČR a zároveň Listinou základních práv a svobod v článku 11.

Další téma, které je vhodné k zamyšlení je to, že současná definice závodu předpokládá, že je spojený pouze s manželstvím, což způsobuje nejasnosti v tom, kdo může být zařazen do této kategorie. Autorka poukazuje na skutečnost, že účast v rodinném závodě by měla být závislá spíše na rodinném vztahu jako takovém vztahu než na manželském stavu. Současná úprava takovou situaci chápe tak, že rodinný závod může existovat pouze tehdy, pokud minimálně jeden ze členů rodiny, který pro něj pracuje, je v manželství. To však vylučuje případ, kdy vznikne závod, kde pracují členové rodiny, ale nikdo z nich není v manželství. I přesto, že tento závod slouží k uspokojování potřeb rodiny, institut rodinného závodu a s ním spojená práva takovým členům nevzniknou. Důvodová zpráva hovoří o tom, že rodinný závod vznikl na ochranu osob, kteří pracují pro rodinný závod a tento závod slouží pro obživu rodiny. Lpění na manželství, které nemá nějaké určující postavení je dle autorky názoru chybné a mělo by se rozšířit alespoň na nesezdané páry nebo již zákonem upravené registrované partnery, o kterých zákonodárce vůbec nepojednává.

V této souvislosti se nabízí zmínit, že definice rodinného podniku, která byla schválena usnesením vlády č. 899 ze dne 18. 10. 2021, zahrnuje širší výčet osob, které lze považovat za členy rodiny. Tento výčet nezahrnuje pouze manžele, ale

také partnery podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Nicméně, i přes novelu OZ, která nabyla účinnosti od 1. 4. 2024, není výčet osob v rodinném závodě rozšířen na partnery či nesezdané páry, což se rozporuje s usnesením vlády č. 899.

Navzdory nedostatkům, které ustanovení o rodinném závodě obsahuje, je autorka této práce pevně přesvědčena, že tento právní institut má své místo v našem systému, ale s výraznou úpravou. Domnívá se, že rodinné podnikání v současnosti a v blízké budoucnosti nečeká výrazný ústup, spíše naopak. Proto by v některých oblastech mohlo být využití tohoto ustanovení o rodinném závodě výhodné. Ustanovení se použije nejspíš tam, kde je důležitá úzká spolupráce a důvěra členů rodiny při provozování podniku. Tímto způsobem lze například lépe zohlednit přirozenou dynamiku a rozložení pracovních rolí uvnitř rodiny a poskytnout právní rámec, který chrání zájmy všech zúčastněných členů. Tyto segmenty zahrnují malé a střední podniky v oblasti řemeslné výroby, rodinné farmy a zemědělce, obchody či restaurace vedoucí se společně členy rodiny, ale také řadu služeb, jako je kadeřnictví nebo například rodinný autoservis.

Na základě výše zmíněných nejasností je více než nezbytné, aby zákonodárce specifikoval práva členů rodinného závodu a některé aspekty, díky nimž je ustanovení kritizováno. Dále je podle autorky důležité, aby rozšířil výčet osob na nesezdané páry a registrované partnery a netrval na podmínce manželství. Změny v regulaci rodinného závodu by mohly podle dotazníkového šetření přimět více podnikatelů k jeho využívání. Nicméně autorka práce má pochybnosti, zda by aktualizace nebo rozšíření tohoto ustanovení vedlo k větší popularitě mezi podnikateli. Zvýšení zájmu by mohlo nastat, pokud by s tímto modelem podnikání byly spojeny určité benefity, jako jsou daňové úlevy nebo dotace pro rodinné závody. Pokud by se žádné výhody nenabízely, předpokládá, že podnikatelé by nadále dávali přednost stávajícím formám, jako jsou rodinné obchodní korporace či „rodinné

Podle vyjádření tvůrců právní úpravy rodinných závodů se usilovalo o zlepšení postavení rodinných členů zapojených do jejich provozu. Jedním z opatření bylo zajištění zákonného předkupního práva v případě, že dojde ke zcizení rodinného závodu nebo věci, která je pro závod nezbytná. Nebo v rámci pozůstalostního řízení

má zákon posilovat postavení člena rodiny zúčastněného na rodinném závodu v podobě přednostního práva k tomuto závodu. Podle četnosti judikátů na území ČR lze konstatovat, že se těchto práv téměř nikdo nedohledává a spíše tento institut přinesl celou řadu výkladových problémů a právní nejistoty. Podle Daniela Novotného, 2014 *„pozitivní přínos nové úpravy nelze jednoznačně identifikovat ani v oblasti rodinných vztahů, neboť zcela jistě přináší novou a velkou skupinu záležitostí, na kterých se rodina může neshodnout.“* S tímto tvrzením autorka práce souhlasí, neboť kdyby mělo ustanovení o rodinném závodě četné pozitivní přínosy pro vlastníka nebo členy závodu, tak by se tito členové svých práv domáhali a veřejnost by měla větší povědomí o celé této úpravě v OZ č. 89/2012 Sb. Na základě výše zmíněného autorka této práce opět zdůrazňuje nutnost aktualizace stávajícího ustanovení rodinného závodu, s cílem získat si u podnikatelů a soudů oblibu, a aby byla vyzdvížena jeho relevantnost a praktická využitelnost na našem území.

Seznam literatury

Knihy a monografické publikace:

ALDERSON, Keanon J.. *Understanding the Family Business: Exploring the Differences Between Family and Nonfamily Businesses*. Velká Británie, Business Expert Press, 2018. ISBN 9781631575747.

BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Občanský zákoník a předpisy souvisící: Text občanského zákoníku s důvodovou zprávou, poznámkami a judikaturou*. díl 1. Česko: Panorama, 1984.

ČIŽINSKÁ, R. *Manažerské finance pro prezenční a kombinovanou formu studia*. Škoda Auto Vysoká škola, o . p. s., 2021. ISBN 978-80-7654-035-4.

ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník: Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. vydání. Praha: Linde, 2006. 975 s. ISBN 80-7201-624-5.

ELIÁŠ, K., ZUKLÍNOVÁ, M.. *Aktualizovaná důvodová zpráva k § 701, zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku*. Ostrava: Sagit, 2012

GECKO, T. *Nástroj prospěšný, či vražedný? Proces monopolizace na trhu stavebních hmot Předlitavska a meziválečného Československa* [online]; Nakladatelství Karolinum: Univerzita Karlova, 2021. ISBN 9788024645940.

GRAZIANI C.A., *L'impresa familiare*, in Tratt. dir. priv, diretto da P. Rescigno, III, persone e famiglia, Torino, 1993.

HISRICH, Robert D., PETERS, Michael P. *Založení a řízení nového podniku*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1996, 502 s. ISBN 80-85865-07-6.

HOLEČKOVÁ, L., HYRŠLOVÁ, J. *Ekonomika podniku*. Vysoká škola ekonomie a managementu, 2018. 287 s. ISBN 9788076013551.

HORZINKOVÁ, E. (2010). *Živnostenský zákon v praxi*. 8. aktualizované vydání. Praha, Česko: ANAG. ISBN 80-7263-032-6

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*/Hrušáková, Králíčková, Westphalová a kolektiv. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 498. ISBN 978-80-7400-503-9.
- KAMENÍK, P. & kol. *Živnostenský zákon: Zákon o živnostenských úřadech: komentář*. 2018. Vydání druhé. Praha, Česko: Wolters Kluwer. 2018. ISBN 978-80-7552-658-8.
- Klíma, Arnošt *Manufakturní období v Čechách* [online]; Československá akademie věd - ČSAV, 1955.
- KLIMEŠ, D. *Česko versus budoucnost*. Albatros Media a.s., 2020. ISBN 9788076013551.
- KOČENDA, E., LÍZAL, L. *Český podnik v české transformaci 1990–2000*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1039-4.
- MARKOVÁ D., *Daňové zákony 2015: Úplná znění platná k 1. 1. 2015*. N.p., Grada Publishing a.s., 2015. 978-80-247-5507-6.
- MARTEL, J. *Rodinné firmy na rozcestí Jak postupovat při nástupnictví, dědictví a udržení rodinné soudržnosti*. Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0332-4.
- MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-7502-003-1.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- NOVOTNÝ, P. a kolektiv. *Nový občanský zákoník - rodinné právo. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-802-7104-314.
- PETRŮ, Naděžda. (2018). *Nástupnická strategie v českých rodinných podnicích*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Sciencepress. ISBN 978-80-7408-162-0.
- PETRŮ, Naděžda. *V Itálii je okolo 784 000 rodinných firem*. TradeNews. Praha: ANTECOM, s.r.o. 2016. s. 62 - 63. ISSN 1805-5397.

POKLUDA, Z. Ze Zlína do světa. Zlín: Nadace Tomáše Bati, 2004. ISBN 80-2392-149-5.

POTĚŠIL, Lukáš. *Kasační stížnost*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-899-3.

PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918– 1992*. Brno: Doplněk, 2004. ISBN 80-7239-147-X.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 9788024730691.

RYŠÁVKOVÁ, V. a kolektiv. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5157-3.

SKAŘUPA, Petr. *Právní aspekty cechovního zřízení v českých zemích*. Rigorózní práce, Univerzita Karlova v Praze, 2011.

SLANÝ, A. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika* [online]. C. H. Beck, 2003 ISBN 9788071797388.

SRPOVÁ, J., a kolektiv. *Začínáme podnikat s případovými studiemi začínajících podnikatelů*. Grada Publishing, 2018. ISBN 9788027122530.

ŠAFROVÁ DRÁŠILOVÁ, A. *Základy úspěšného podnikání Průvodce začínajícího podnikatele*. Grada Publishing, 2019. ISBN 9788027121823.

TOMŠEJ J. *Zákoník práce v praxi*. 3. vydání. 2021. Grada Publishing a.s. ISBN 9788027141135

VEBER, J.; SRPOVÁ, J. a kolektiv. *Podnikání malé a střední firmy - 3., aktualizované a doplněné vydání*; Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4520-6.

VLACHOVÁ, B. *Právo v praxi*. N.p.: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2021. ISBN 978-80-88330-16-5.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.: Komentář, Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7676-464-4

ŽÍDEK, L. *Česká ekonomika v 90. letech*. Masarykova univerzita: Brno, 2004. ISBN 80-210-3551-X.

Webové stránky:

Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze) ze dne 3. 2. 2012 [online]. 2012 [cit. 2023-10-19]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Cestovní ruch - učebnicový text. 2015. Šauer M. a kolektiv. [online]. Masarykova univerzita. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/studijni_texty/cestovni_ruch_ePDF.pdf

Impresa familiare. Articolo 230 bis Codice Civile. 2023. [online]. Brocardi.it. [cit. 2023-11-03].

Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-primo/titolo-vi/capov-vi/sezione-vi/art230bis.html>

Jan Antonín Baťa mezi zrádcem a spravedlivým. [Online] Český rozhlas. 2015. [cit. 2023-10-22]. Dostupné z:

<https://temata.rozhlas.cz/jan-antonin-bata-mezi-zradcem-a-spravedlivym-8154492>

Největší rodinnou firmou v Česku je Czechoslovak Group se ziskem 1,6 miliardy korun. Strnadovi v ní zaměstnávají 8,5 tisíce lidí. Hospodářské noviny. Česká tisková kancelář. [online]. 2019. [cit. 2020-08-11]. Dostupné z:

<https://byznys.hn.cz/c1-66565110-nejvetsi-rodinnou-firmou-v-cesku-je-czechoslovak-group-se-ziskem-1-6-miliardy-korun-strnadovi-v-ni-zamestnavaji-8-5-tisice-lidi>

Nový fenomén – rodinný závod. Koudelka Michal. 2016. [online]. Pohoda.cz.

Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/uz-podnikam/novy-fenomen-%E2%80%93-rodinny-zavod/>

Nový občanský zákoník: rodinný závod nelze vyhrát. Daniel Novotný. 2014 .

[online]. Jičínský deník. [cit. 2023-10-05]. Dostupné z:

https://jicinsky.denik.cz/zpravy_region/novy-obcansky-zakonik-rodinny-zavod-nelze-vyhrat-20140228.html

Konečně jasno jak naložit s podíly na zisku z rodinného závodu. Podnikatel.cz. [online]. Internet Info, s.r.o., 2015 [cit. 2023-15-03]. Dostupné z:

<https://www.podnikatel.cz/clanky/konecne-jasno-jak-nalozit-s-podily-na-zisku-z-rodinneho-zavodu/>

LA NUOVA DISCIPLINA DEL "PATTO DI FAMIGLIA". GAETANO PETRELLI.

2006. [on-line]. Gaetanopetrelli.it. Dostupné z:

<http://www.gaetanopetrelli.it/catalog/documenti/00000224/2006%20-%20La%20nuova%20disciplina%20del%20patto%20di%20famiglia.pdf>

Rodinné firmy zapouštějí v česku kořeny. Idnes.cz. Koubová. K. [online]. 19. července 2005. [cit. 2023-10-22]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/rodinne-firmy-zapousteji-v-cesku-koreny.A050718_205313_ekonomika_miz

ŠKUBAL, Jaroslav; VEJSADA, Daniel. *Rodinný závod: co si pod tímto pojmem vlastně představit?* [online]. ©2015 AMSP ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z:

<https://www.rodinnafirma.net/cz/aktuality/51-rodinny-zavod-co-si-pod-timto-pojmem-vlastne-predstavit>

Úprava předkupního práva od 1. 7. 2020 po novele občanského zákoníku č. 163/2020 Sb.. Dashöfer a Schödelbauerova. [online]. 9.11.2020. [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/uprava-predkupniho-prava-od-1-7-2020-po-novele-obcanskeho-zakoniku-c-163-2020-sb-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EvFBu7t2njetjr4tfmlZRZA/>

Zmatky kolem rodinného závodu. Úřady neví, jak podnikání příbuzných danit. Podnikatel.cz. Kučerová D. [online]. 5. 12. 2013. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:

<https://www.podnikatel.cz/clanky/zmatky-kolem-rodinneho-zavodu-urady-nevi-jak-podnikani-pribuznych-danit/>

Registrace rodinných podniků. [online]. Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. 2021. Dostupné z: <https://amsp.cz/registrace-rodinnych-podniku/>

Právní předpisy a judikáty:

ABGB obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811 č. 946 sb. zák. soud., ve znění pozdějších změn a doplňků

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon 40/1964 Sb. občanský zákoník (1964-2013)

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech

zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu

zákon č. 62/2006 Sb., zákoník práce

zákon č. 435/2004 Sb. zákon o zaměstnanosti

zákon č. 117/1995 Sb., zákon o státní sociální podpoře

zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství

Listina základních práv a svobod – 2/1993 Sb.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 2. 2014 pod sp. zn. 6 Ads 46/2013 – 35. [online]. 2014. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://ppropo.mpsv.cz/>

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 15. 5. 2013 pod sp. zn. . 41 A 42/2012 – 64. . [online]. 2014. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/ksbr/41-a-42-2012-64>

Rozhodnutí Nejvyššího soud ČR ze dne 20. 3. 2019 pod sp. zn. 21 Cdo 4888/2016. . [online]. 2019. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: https://www.fulsoft.cz/33/7-2020-sb-rozh-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_jrpTrOYU8E_11ZFLqPcbHnDSDqVdaLTRYHmJQ/

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007 pod sp. zn. II. ÚS 568/06. Nalus - Databáze ústavního soudu. [online]. 2007. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-568-06>

Seznam obrázků

Seznam obrázků

Obr. 1 Schéma živností **Chyba! Záložka není definována.**

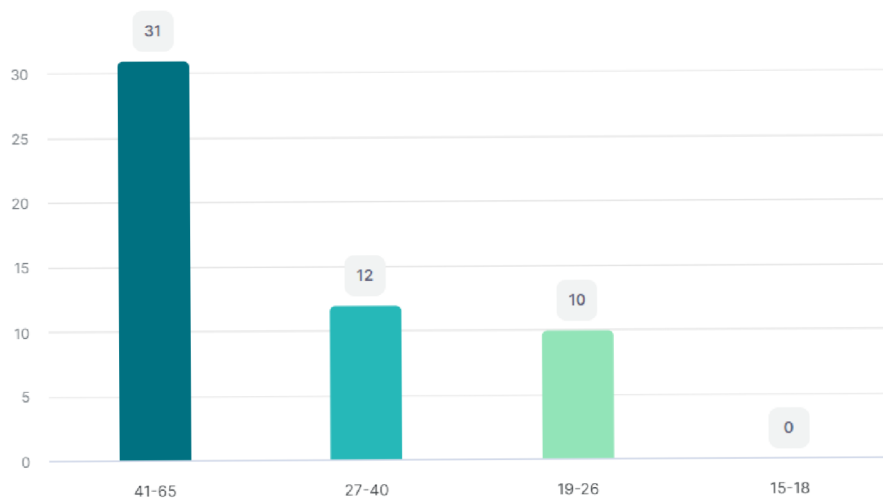
Seznam příloh

Příloha 1 Dotazník **Chyba! Záložka není definována.**

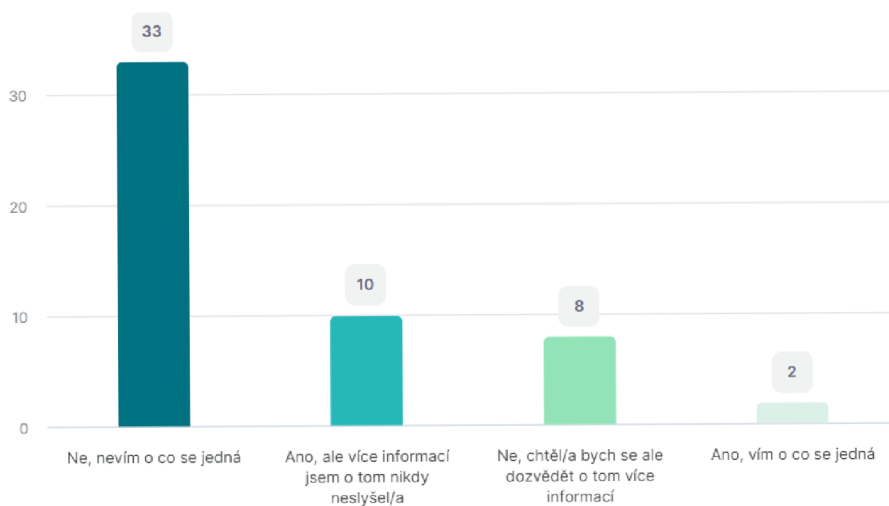
Příloha 1 Dotazník

Téma: Rodinný závod podle zákona č. 89/2012 Sb. OZ

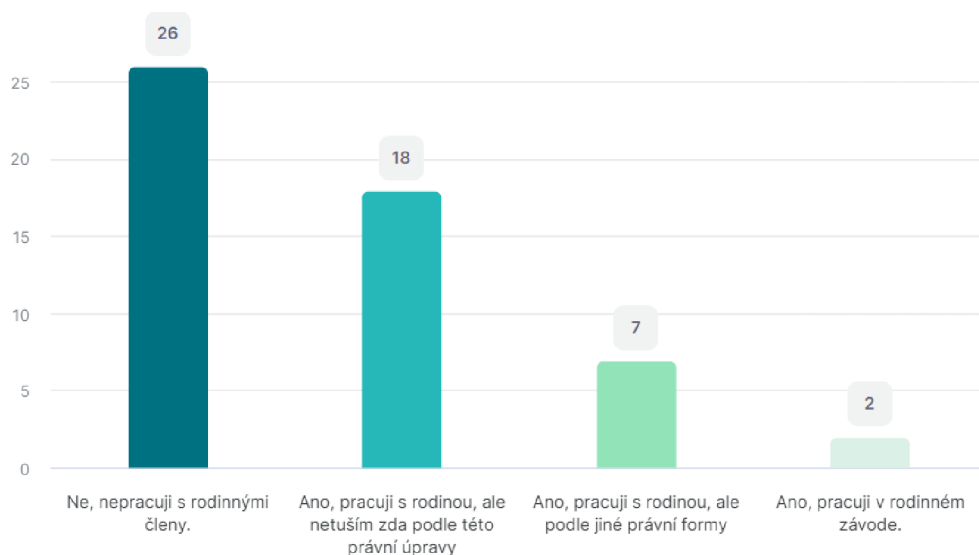
1. Kolik je Vám let?

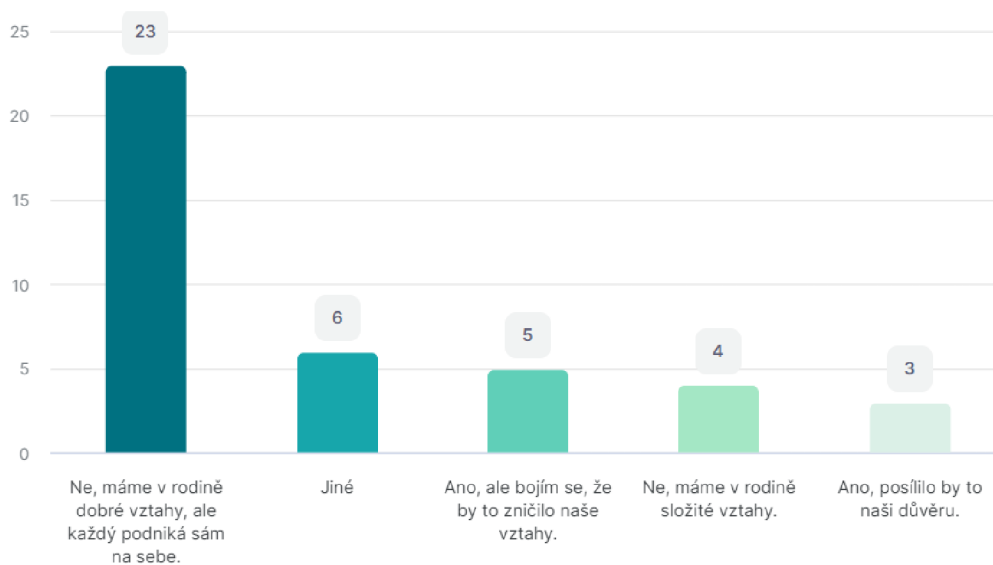
2. Víte o existenci právní úpravy rodinného závodu v občanském zákoníku?

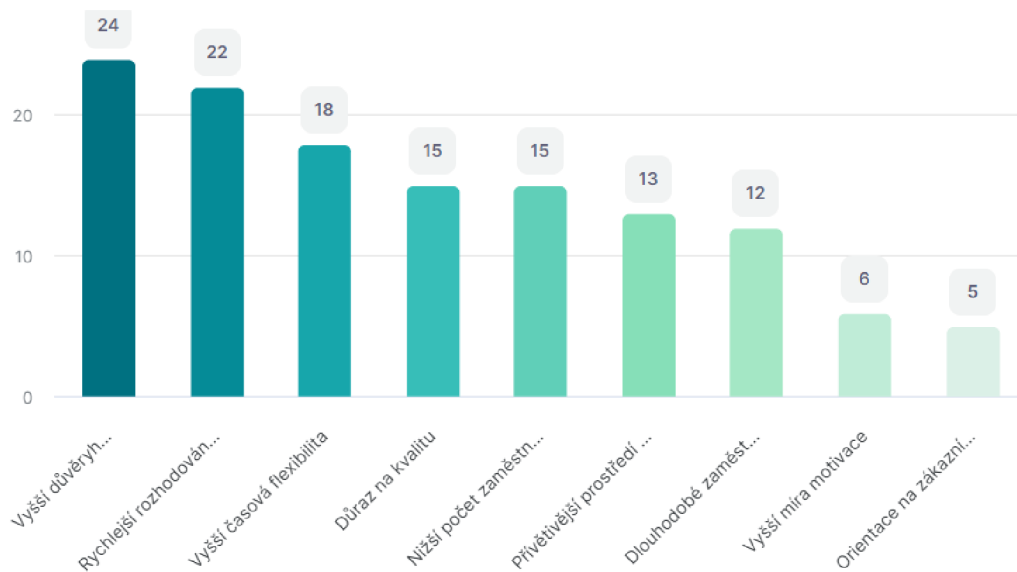
3. Pracujete s rodinnými členy nebo podnikáte podle úpravy o rodinném závodě?

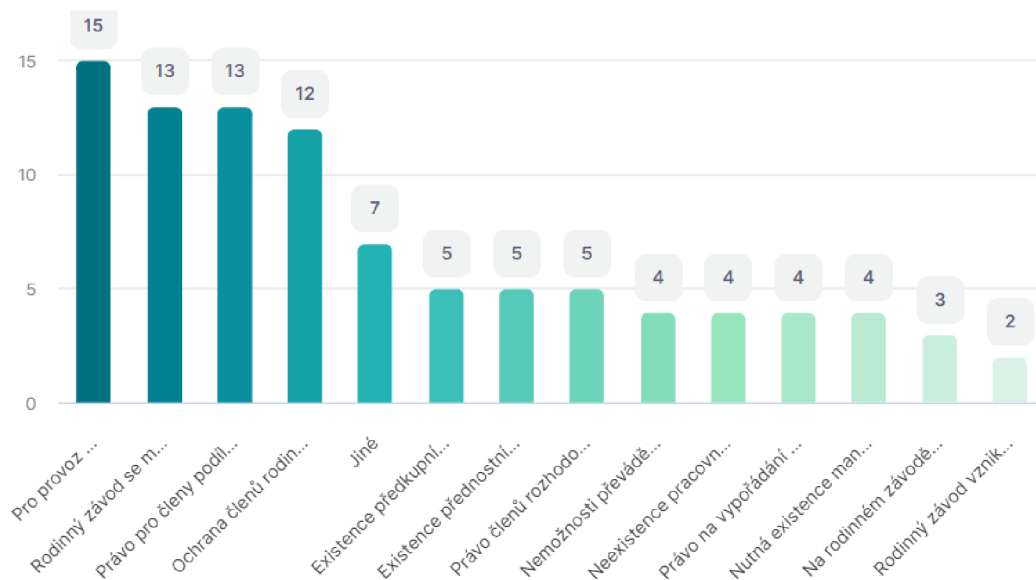
4. Pokud jste uvedl/a, že nepracujete s členy rodiny, uvažoval/a jste někdy o tom?

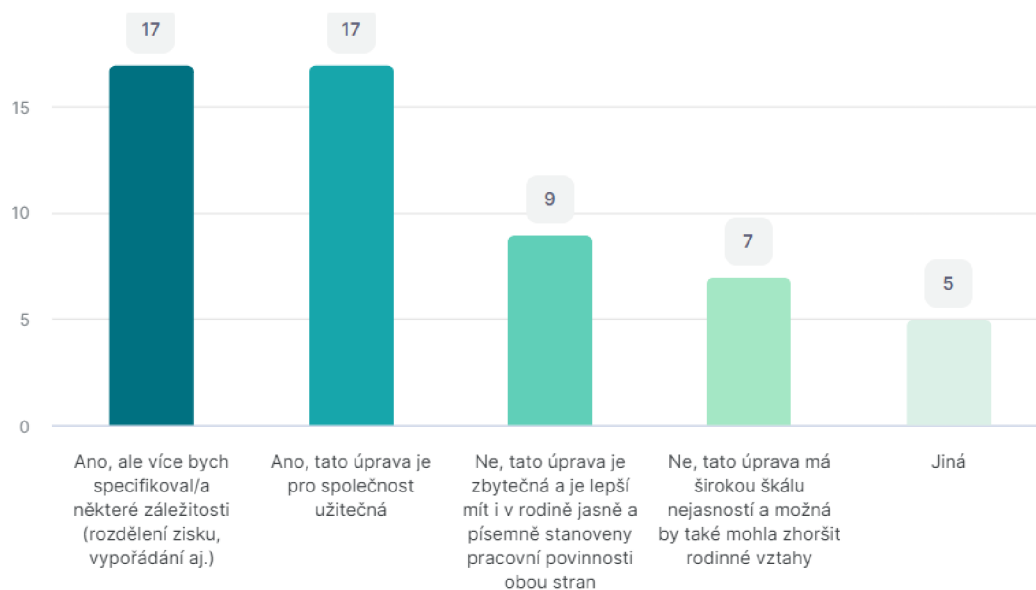
5. Zaškrtněte odpovědi, které považujete v rodinné firmě/rodinném závodě za výhodné?

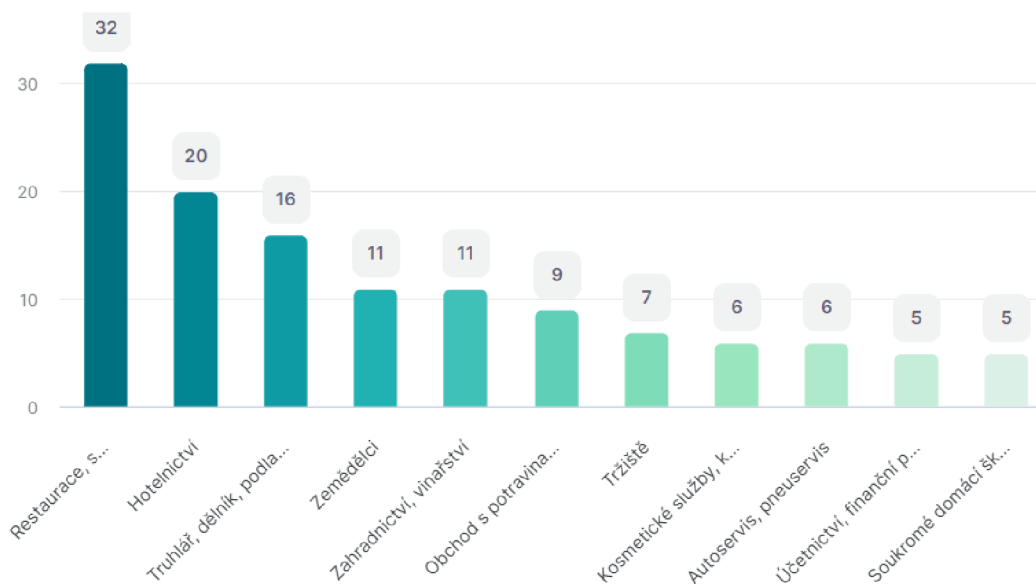
6. Zaškrtněte důvody, proč si myslíte, že je úprava o rodinném závodě výhodná.

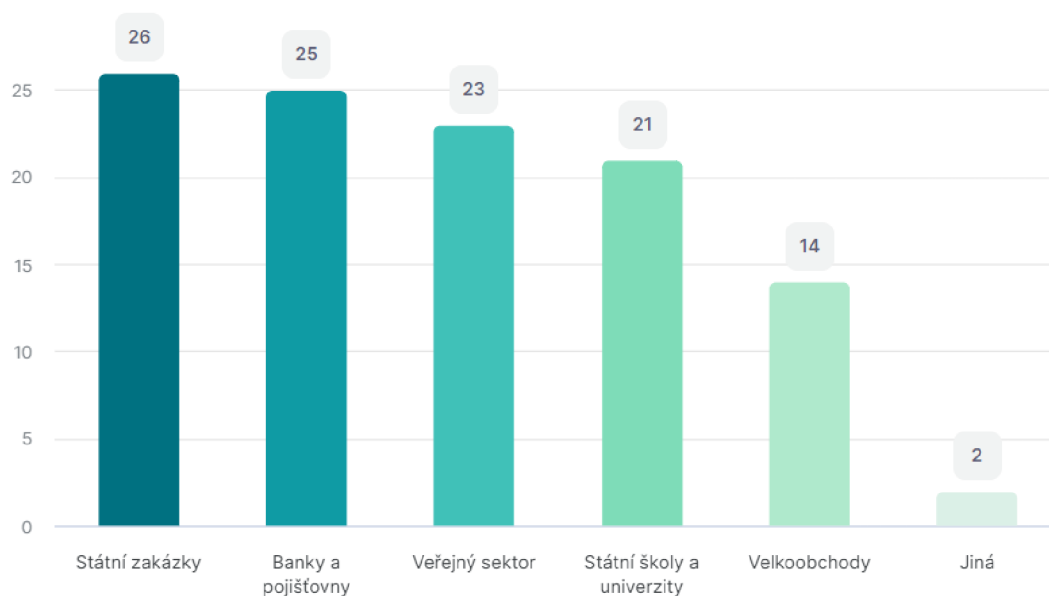
7. Vnímáte úpravu rodinného závodu jako užitečnou?

8. Pro které obory nebo segmenty byste doporučili tuto právní úpravu?

9. Pro které obory či segmenty není tato úprava vhodná?

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Nicola Králová		
STUDIJNÍ PROGRAM/OBOR/SPECIALIZACE	N6208 Ekonomika a management Mezinárodní podnikání a právo		
NÁZEV PRÁCE	Rodinný závod v českém právu		
VEDOUcí PRÁCE	JUDr. Petr Frischmann, LL. M., Ph.D		
KATEDRA	Katedra ekonomie a práva	ROK ODEVZDÁNÍ	2024
POČET STRAN	79		
POČET OBRÁZKŮ	1		
POČET TABULEK	0		
POČET PŘÍLOH	2 (z toho 1 samostatný dokument)		
STRUČNÝ POPIS	<p>Cílem této diplomové práce je představit a komplexně analyzovat právní úpravu rodinného závodu a skutečnosti s provozem závodu související. V úvodních dvou kapitolách popisuje autorka diplomové práce základní problematiku podnikání, historické souvislosti a vývoj závodu jako takového.</p> <p>Diplomovou práci provází následující výzkumné otázky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Je právní úprava rodinného závodu v České republice dostatečně určitá a jaké bude využití tohoto institutu v praxi? 2. Co bylo příčinou či inspirací k zavedení tohoto institutu do českého právního systému? 3. Jak vnímá široká společnost a rodinné podniky tento nový institut? 4. Je společnost Sollucco, s. r. o. vhodná k využitelnosti rodinného závodu v praxi? 5. Jaké výhody a nevýhody vnímá syn majitelů podniku ve využívání právní úpravy o rodinném závodě? <p>Zpracovávaná problematika v závěru ústí do praktických doporučení zahrnující i posouzení vhodnosti této formy podnikání pro jednotlivé segmenty podnikatelské činnosti.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	Podnik, rodina, člen rodiny, účastenství, majetek, manželé, vlastnictví, právo na rozhodování, právo na podíl na zisku, závod, obchodní závod, rodinná závod, OZ		

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Nicola Králová		
FIELD	N6208 Economics and Management International Business and Law		
THESIS TITLE	A Family Enterprise under Czech Law		
SUPERVISOR	JUDr. Petr Frischmann, LL. M., Ph.D		
DEPARTMENT	Department of law and economics	YEAR	2024
NUMBER OF PAGES	79		
NUMBER OF PICTURES	1		
NUMBER OF TABLES	0		
NUMBER OF APPENDICES	2 (1 separate document)		
SUMMARY	<p>The aim of this diploma thesis is to present and comprehensively analyze the legal regulation of the family plant and the facts related to the operation of the plant. In the opening two chapters, the author of the diploma thesis describes the basic issues of business, the historical context and the development of the plant as such.</p> <p>The diploma thesis is accompanied by the following research questions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Is the legal regulation of the family plant in the Czech Republic sufficiently certain and what will be the use of this institute in practice? 2. What was the cause or inspiration for introducing this institute into the Czech legal system? 3. How does the wider society and family businesses perceive this new institute? 4. Is the company Sollucco, s. r. o. suitable for the usability of a family plant in practice? 5. What advantages and disadvantages does the son of the business owners perceive in using the legislation on the family plant? <p>In the end, the processed issue leads to practical recommendations including an assessment of the suitability of this form of business for individual segments of business activity.</p>		
KEY WORDS	<p>Business, family, family member, participation, property, spouses, ownership, right to make decisions, right to share in profits, plant, commercial plant, family enterprise, OZ</p>		